

Yesu wasana Maleko ye kuli wa Buka ta hededehemasalahana

Teina buka ta taukulina ede Maleko, hesana hesau Yowane (Apostolo 12:12,25). Iya Yelusalema tamowaina na apostolo Paulo yo Banaba maiyanao se paisowa (Apostolo 12:12,25, 13:13, yo 15:37-39 yo teha hekadiyo). Maleko nige Yesu yona hekahekatao hesau, na iyamo huya hekadi nuwana Yesu maiyana se taihile yo nuwana iya Yesu maiyana Getesemani koyana unai, huyana Yudasi Yesu kana ye walohai (Maleko 14:51). Gehegehena unai Petelo maiyana se miya (1 Petelo 5:13) na se lau Loma magaina lakilakina. Tausonoga se kaimasi bena Loma unai, Petelo yona lauguguya ye buidi kalina Giliki unai na tamowai se lapuidi. Na Petelo yona boita mulina ne unai, nuwana bolimai 65 AD unai, Yesu wasana buka ta unai ye kulido-biyei Loma tamowaidiyao hesabadi.

Maleko Yesu wasana ye hasili na ye hetubu Yesu yona huyabatiso unai. Yesu yona laulau gigigigib-walidi se bado ye hasilidi, idohagi tamowai gwaudi ye henamwanamwadi. Teina unai ye masalaha meta Yaubada yona gigibwaliwai ye paisowa.

Dius tamowaidi maudoidi Yesu se henuwa, iyamo kadi tanutanuwaga yo yodi tamowai lakilakidiyao wa Yesu maiyana se haikawayagala (Maleko 2:6-7,24) na keda se wasewase idohagi kabo se unuheboita (Maleko 3:6 yo 11:18).

Maleko yona hasihasili unai Yesu nige ye bom ye hemasalahauyoi boda udiyedi meta iya ↑Keliso, na tamowai hisahisadi mo udiyedi (Maleko 8:30). Yesu iya Yaubada yona basileiya ye baheiyama (Maleko 1:15) na

iya Yaubada yona hetamali tamowaina. Iyamo Yesu yona basabasawai na ye kamkamna yo ye boita sataulo unai (Maleko 8:31, 9:31, 10:33-34). Iya hemuliwatanina meta ta nonoha bena ta boita iya debanawai (Maleko 8:34-38). Maleko dagela tamowaidi hesabadi ye kuli, unai dagela tamowaidi hekadi wasadi ye hasili, doha Penisuya sinena natuna ye henamwanamwa (Maleko 7:24-30), yo Loma yodi tau'iyala taubagunaedi sataulo dedekanawai ye tolo na Yesu ye hededehehemasalahan meta iya Yaubada Natuna (Maleko 15:39). Teina unai ye hemasalahan meta Yaubada yona basileiya kedana sokosokena dagela tamowaidi kalidiwai.

Buka ta tupwana lakilakidi

- Yowane Babatiso yona hedehedede (*Maleko 1:1-13*)
- Yesu yona paisowa teha Galili unai (*Maleko 1:14—9:50*)
- Yesu Galili ye laugabaei ye lau Yelusalema (*Maleko 10:1-52*)
- Yesu yona sabati gehegehena yo yona huyaboita (*Maleko 11:1—15:47*)
- Yesu ye tolo'uyo yo ye tautauwasalahan (*Maleko 16:1-18*)
- Yesu ye sae galewa (*Maleko 16:19-20*)

Yowane Babatiso kana paisowa

(Mataiyo 3:1-12, Luka 3:18, Yowane 1:19-28)

¹ Yesu Keliso Yaubada natuna wasana namwanamwana ye hetubu doha teina: ² Yaubada yona hedehedede wa Aisaiya peloweta yona buka unai, ye wane:

“Yogu tautauwasa ya hetamalibagunaiyawa

kowa yom keda ye kabinonohai.” (*Malakai 3:1*)

³ “Tamowai hesau balabala unai ye yogayoga ye wane,

‘Guiyau yona keda kwa kabinonohai, yo yona kabalau kwa hedudulai!’ ” (*Aisaiya 40:3*)

⁴ Unai Yowane ye laoma. Balabala unai ye miyamiya na ye hebahebabatiso. Ye laulauguguya bena tamowai se nuwabui na babatiso se hai, yodi yababa nuwatu-gabaedi hesabana. ⁵ Teha Yudeya yo Yelusalema magaina udiyedi taumiya maudoidi se lau iya unai. Yodi yababa se hededehehasilahadi na Yolidani sagasagana unai ye hebabatisoidi.

⁶ Yowane kana kwama kamela wiyana unai se ginauli na kana dagilolo meta suisui dahina. Na kana kai meta mwadimwadi yo kamwakamwa. ⁷ Ye hededehehasilaha ye wane, “Tamowai hesau kabo ye mulitama. Iya ye saekalili na kabo yau. Na nige gonowagu taba ya dunedobi iya kana sendolo mainadi ya yailidi.** ⁸ Yau waila unai ya hebabatisoigomiu, na iya kabo Yaluwa Tabuna unai ye hebabatisoigomiu.”

Yesu yona babatiso yo yona laukita
(*Mataiyo 3:13—4:11, Luka 3:21-22 yo 4:1-13*)

⁹ Tem huyana ne unai Yesu teha Galili magaina hesau hesana Nasaleta unai ye laoma ede Yowane ye hebabatiso Yolidani sagasagana unai. ¹⁰ Waila wa unai ye gayo ye sae na ye kitasae ede galewa ye kita ye taigali, na Yaluwa Tabuna kana kao doha bunebune ye dobima iya kewana ne unai. ¹¹ Na kalina hesau galewa ne unai ye laoma na ye wane, “Kowa natugu! Ya gadosisikaliliyeigo, yo nuwagu ku henamwakaliliyei!”

¹² Mahanana ne unai Yaluwa Tabuna Yesu ye hetamali ye lau balabala unai. ¹³ Mayadai 40 balabala unai suisui kaikaikalasidi kalidiwai ye miya. Na Satani Yesu ye laukita, na kabo anelu iya se kitahetete.

** **1:7:** Sendolo mainadi ya yailidi: Teina meta heyayai tauhaidi dobidobidi yodi paisowa.

*Yesu tauyamayama hasi ye yoganedi
(Mataiyo 4:12-22, Luka 4:14-15 yo 5:1-11)*

¹⁴ Huya hesau Heloda wasawasa Yowane ye gudui numatutugudu unai. Kabotaki Yesu ye lau Galili Yaubada wasana namwanamwana ye lauguguyaei, ¹⁵ ye wane, “Huyana ye lagemako, Yaubada yona basileiya ye hanahanaumako. Nuwamiu kwa buidi yo wasa namwanamwana ta kwa kawamamohoiyei.”

¹⁶ Huya hesau Yesu Galili Gabwana** dedekana wa unai ye yona ye laulau ede tauyamayama labui ye kitadi, Simona ma kana kaha Andeleya yodi hinaya unai se yamayama. ¹⁷ Na kabo ye yoganedi ye wane, “Kwa saema kwa hemuliwatanigau, na kabo ya hekatagomiu tamowai tauyamayamaidi.” ¹⁸ Na mahanana ne unai yodi hinaya wa se laugabaedi na Yesu se hemuliwatani.

¹⁹ Yesu ye taulau na kabo Sebedaiyo natunao labui Yowane yo Yamesi ye kitadi yodi waga unai yodi hinaya se polapolaidi. ²⁰ Na ye yogalau yodi labui wa udiyedi na waga wa se pesagabaei, na tamadi Sebedaiyo ma kana hewahewaliyo se laugabaedi na Yesu se hemuliwatani.

*Yesu Kapelenauma unai yaluwa yabayababana ye hedede-
hepesa*

(Luka 4:31-37)

²¹ Kabo Yesu yona hekahekatao maiyanao se lau se lage Kapelenauma unai, na kabo Sabati** unai ye mwalaesae sunago** unai, na ye hetubu ye lauhekata.

** **1:16:** †Galili Gabwana meta waila lakilakina teha Galili unai, kana kao doha gabwa. ** **1:21:** Sabati kaniyona ku hasili Hedehedede Lakilakidi Kabahemasalahadi unai, †Sabati unai. ** **1:21:** Sunago hededehemasalahana Hedehedede Lakilakidi Kabahemasalahadi unai, †Sunago unai ku hasili.

²² Yona lauhekata wa se nokoei, matawuwuna ye hededehasahasaidi ma gigibwalina, nige doha laugagayo taulauhekataena tamowaidi.

²³ Sunago wa kalonawai tamowai hesau yaluwa bikibikina iya ye luwui na ye yogayoga ²⁴ ye wane, “Saha ku henuwa kalimayena, Yesu Nasaleta tamowaina? Ku laoma bena ku heyababagai? Kabim ya kata kowa kaiteya: Kowa Tabuna Yaubada unai ku laoma.” ²⁵ Na Yesu ye hededebayao iya unai ye wane, “Ku mwanou na tamowai me ku pesagabaei!” ²⁶ Yaluwa bikibikidi wa tamowai wa ye nukui na ye yogahi yo ye pesagabaei.

²⁷ Siya maudoidi se noko na se henahenamai'uyoidi se wane, “Teina ta saha? Teina ta meta lauhekata hauhauna yo ma gigibwalina! Ye hededelau yaluwa bikibikidi udiyedi, na se kawakabiyeyi!” ²⁸ Nige bayaona iya wasana ye lau Galili maudoina ye hetakikili.

Yesu tamowai gwaudi ye henamwanamwadi

(Mataiyo 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ Sunago wa unai se pesa se lau Simona ma kana kaha Andeleya yodi numa unai se mwalae, Yamesi yo Yowane maiyadiyao. ³⁰ Simona bwasiyana sinebada tauna se gwagwama yo ye kasiyebwakalili na ye kenokeno, na wasana se hededelau Yesu unai. ³¹ Ede ye laoma na ye kabilau nimana ne unai na ye kabihetolo. Na sinebada wa ye namwanamwa, ede ye tolo na ye haitalaidi.

³² Mahana wa ye dui kabo taukasikasiyebwa gwaudi yo hinage tamowai yaluwa yabayababadi siya se luwuidi wa se woyaidima Yesu unai. ³³ Magai tamowaidiyao bodalakilaki se lagegogoi numa kawamatana wa unai. ³⁴ Tamowai kadi kasiyebwa udoi'udoi ye henamwanamwadi. Yo yaluwa yabayababadi gwaudi ye hededehepesadi na ye hededehekaiyawasidi tabu se hedehedede, matawuwuna ede iya kabina se katako.

*Yesu Galili unai ye lauguguya**(Luka 4:42-44)*

³⁵ Malatomtom gagilina huyana sola ma masigilina na Yesu numa wa ye laugabaei na ye lau balabala hesau unai ye tapwalolo. ³⁶ Na Simona ma kana kahao se lau iya se wasenei. ³⁷ Yesu se lobai ede se hededelau unai se wane, “Tamowai maudoidi se wasewaseneigo!” ³⁸ Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Taba ta lau magai hekadiyo udiyedi hinage ya lauguguya, matawuwuna teina hesabana ede ya laoma ta.” ³⁹ Galili se tauhetakikili na Yesu ye lauguguya sunago udiyedi, yo hinage yaluwa yabayababadi ye hededehepesadi.

*Yesu taulepela hesau ye henamwanamwa**(Mataiyo 8:1-4, Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Na temenai tamowai hesau kana kasiyebwa meta lepela. Ye laoma Yesu unai ye tulibono na ye kaibwadakatekamkamna ye wane, “Ena ku henuwa, kabo gonowana ku he'a'agau.” ⁴¹ Yesu tamowai wa ye katekamkamnaei na nimana ye helelelai ye kabilau unai, na ye hededelau unai ye wane, “Ya henuwa, ku a'a.” ** ⁴² Na mahanana ne unai kasiyebwa lepela wa ye ulugehe na tamowai wa ye namwanamwa. ⁴³ Kabo Yesu ye hedede-bayao iya unai ye wane, ⁴⁴ “Tabu tamowai hesau yona ku hedehedede. Na ku lau taukaitalasam unai ku hemasalaha go na ye kitaspwaigo. Na kabo he'a'a kaitalasamdi Mose ye hedede wa** ku ginaulidi, na kabo tamowai se kitalobai meta ku namwanamwako.” ⁴⁵ Na tamowai wa ye pesa ede ye lau wasana wa ye hededehemasalaha yo ye helaki. Unai Yesu nige gonowana ye taumasalaha

** **1:41:** Ku a'a: Kasiyebwa lepela meta Dius kalidiwai iya kabahebididi (Lewitikasi 13:1-3). Unai henamwanamwa nuwanuwatuna se hedede ede he'a'a (↑lepela). ** **1:44:** Lewitikasi 14:2-4

magai udiyedi, na balabalagaibu udiyedi ye miya. Na teha maudoina tamowaidi se laoma iya unai.

2

*Yesu tamowai bunibunina hesau ye henamwanamwa
(Mataiyo 9:1-8, Luka 5:17-26)*

¹ Mayadai hisa se lau, na kabo Yesu ye uyo Kapele-nauma. Wasana se lapui ede ² tamowai gwaudi se laoma Yesu yona kabamiya unai. Na numa wa nige solasolana hesau, gonogonowana doha hinage dagela wa. Na Yesu Yaubada wasana ye lauguguya udiyedi. ³ Na tamowai hasi se laoma taubunibuni hesau se baheyama Yesu unai. ⁴ Boda ye lakikalili to nige gonowana se sae Yesu unai. Ede gatowa** se bolilapai taubunibuni wa ma diyadiyalina se hedalolodobiyei Yesu unai. ⁵ Yesu tamowai wa yodi sunuma ye kitadi, unai ye hededelau taubunibuni wa unai ye wane, “Natugu, yom yababa wa ya nuwatugabaedi.”

⁶ Na laugagayo taulauhekataena hekadiyo se tutuli se bom se nuwanuwatu se wane, ⁷ “Tamowai ne tabu tenem doha ye hedehedede! Yaubada ye hededeheya-heyababa! Yaubada ye bom mo gonowana yababa ye nuwatugabaedi!” ⁸ Na Yesu saha se nuwanuwatui wa kabina ye kata, unai ye hededelau udiyedi ye wane, “Ido-hagi na teina ginauli ta nuwamiu udiyedi kwa nuwanuwatuidi. ⁹ Hedehedede sahasahana ye biga kabo ya hedede taubunibuni ta unai, ya wane, ‘Yom yababa ya nuwatugabaedi’, o ya wane, ‘Yom dam ku bahei na ku lau?’ ¹⁰ Ya henuwa bena kwa nuwatulobai meta Tau Natuna** yona gigibwali kaiyaulina ta unai meta gonowana yababa ye

** **2:4:** Gatowa: Dius yodi numa kewadiyao meta se tabataba. Numa maudoidi kadi keda se ginaulidi dageladi udiyedi se lau se sae kewadi udiyedi.

** **2:10:** Tau Natuna Yesu hedehedede ta ye hepaisowa ye hemala hesana. (↑Tau Natuna).

nuwatugabaedi.” Na ye hededelau taubunibuni wa unai ye wane, ¹¹ “Ku tolo, yom dam ne ku bahei na ku lau yom numa.” ¹² Iya kabo ye tolo na yona dam wa ye bahei na maudoidi matadiyena ye dalahai ye lau. Ede maudoidi wa se nokoei yo Yaubada se hedebasaei se wane, “Teina laulau tasola nige huya hesau ta kita!”

Lewi kana yoga

(Mataiyo 9:9-13, Luka 5:27-32)

¹³ Yesu ye uyo Galili Gabwana dedekana unai, na bo-dalakilaki se lagegogoma iya unai, na ye hekatadi. ¹⁴ Ye gehe na ye taulau ede Lewi Alepaiya natuna ye kita ye tutuli takisi kabatanotano numana unai. Kabo ye hededelau iya unai ye wane, “Ku hemuliwatanigau!” Ede Lewi ye tolo na Yesu ye hemuliwatani.

¹⁵ Kabotaki Yesu maiyana hekahekatao se kaikai Lewi yona numa unai. Na takisi tautanotano yo yababa tamowaidi gwauidi** Yesu se hemuliwatani wa maiyanao se kaikaigogoi. ¹⁶ Laugagayo taulauhekataena tamowaidi hekadiyo, siya Paliseya** tamowaidi, Yesu se kita yababa tamowaidi yo takisi tautanotano maiyadi se kaikaigogo, na se hededelau yona hekahekatao udiyedi se wane, “Iya idohagi to takisi tautanotano yo yababa tamowaidiyao maidanao se kaikaigogo?” ¹⁷ Yesu yodi hedehedede wa ye lapuidi kabo ye hededelau udiyedi ye wane, “Tamowai namwanamwadi doketa nige se nuwatuidi, na

** **2:15:** Yababa tamowaidi: Paliseya takisi tautanotano yo tamowai hekadiyo doha tauganaganawali yo taukaikaiwahali se hedededi siya yababa tamowaidi, matawuwuna teina tamowaidi ta dagela tamowaidi yodi se paipaisowa yo Dius yodi laugagayo se utu'utusidi. ** **2:16:** Paliseya: Siya Dius kadi boda hesau, siya laulaududulai kabikabidi se henuwakalilyedi. (↑Paliseya)

tamowai kasikasiyebwadi mo. Yau ya laoma nige tamowai laulaududulaidi hesabadi, na tamowai yodi laulau yabayababadi bena ya yogaisinidi.”

*Lauhekata hauhauna yo kabikabi beyabeyadi
(Mataiyo 9:14-17, Luka 5:33-39)*

¹⁸ Huya hesau Yowane Babatiso yona hekahekatao yo Paliseya yodi hekahekatao se kaihudi. Mayadaina ne unai tamowai hekadiyo se laoma Yesu unai se wane, “Yowane yona hekahekatao yo Paliseya yodi hekahekatao se kaihudi. Na kowa yom hekahekatao idohagi to nige se kaihudi?” ¹⁹ Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Huyana tautawasolahauhau ma kana taumanao se miyamiya, kabo se kaihudi e nige? Nige! Huyana ne unai taba nige se kaihudi. ²⁰ Na mayadaina kabo ye lagema iya kabo se laehesuwala. Tenem mayadaina ne unai kabo se kaihudi.

²¹ Nige gonowana tamowai hesau kwama hauhauna ye polai kwama beyabeyana unai. Taba kwama hauhauna ye polai kwama beyabeyana unai kabo beyabeyana tapulisina wa ye helaki. ²² Hinage nige tamowai hesau waina hauhauna ye ini waina pakuna beyabeyana kalona unai. Ena doha temeta, waina hauhauna kabo waina pakuna ye hesese kabo ye tapulisi yo waina wa ye bwalili. Na waina hauhauna mo ye inidobiyei waina pakuna hauhauna** kalona ne unai.”

*Yesu meta iya Sabati guiyauna ede
(Mataiyo 12:1-8, Luka 6:1-5)*

²³ Sabati mayadaina hesau unai Yesu maiyana hekahekatao witi koyana hesau se tauduwaduwali se lau, na

** **2:22:** Waina pakuna meta suisui hesau dahina unai se ginauli. Waina hauhauna bena paku hauhauna unai se hemwayau, matawuwuna waina hauhauna meta ye waiwaini unai paku hauhauna sola ma bigabigana kabo gonowana ye sese.

yona hekahekatao wa ma laulaudi na se hetubu witi kaniyodi se huhudi. ²⁴ Kabo Paliseya tamowaidi se hededelau Yesu unai se wane, “Ku kita ne! Idohagi to mayadai Sabati laugagayona se utusi?” ²⁵ Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Huyana Dawida ma kana kahao se hasali na saha ye ginauli wa wasana kwa hasali o nige?*** ²⁶ Abiyata iya taukaitalasam saesaena, na yona huya unai Dawida ye lusae Yaubada yona numa unai pwalawa hetahetabudi wa ye kaidi, na hekadi hinage ye mosedi kana kahao se kaidi. Tenem pwalawa ne meta kai tabuna, na nige tamowai hesau yona dudulai bena ye kai, na taukaitalasam se bom mo kabo se kai.” ²⁷ Kabo ye wane, “Yaubada Sabati ye ginauli tamowai yodi namwanamwa hesabana. Tamowai nige Sabati yona. ²⁸ Unai Tau Natuna iya Sabati guiyauna ede.”

3

Sabati unai Yesu ye kabihenamwanamwa (Mataiyo 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Sabati hesau Yesu ye mwalaesae sunago unai, na tamowai hesau nimayabayababana temenai. ² Paliseya tamowaidiyao hekadi Yesu kana mata se wasenei, unai iya se kitasipwainamwanamwaei, kabo Sabati unai tamowai ne ye henamwanamwa e nige. *Ena ye henamwanamwa, kabo unai se hegilu.* ³ Kabo Yesu ye hededelau tamowai nimabasabasana wa unai ye wane, “Ku toloma tamowai matadiyena.” ⁴ Na ye henamaiyedi ye wane, “Laulau saha ye namwa ede mayadai Sabati unai: namwa ta ginauli o yababa, ta kabihenamwa o ta kaiunu?” Mau-doidi wa se mwanouhai. ⁵ Ye kitahetakikilidi, na ye kouyalayala yo nuwana ye yababa, matawuwuna ede se

*** 2:25: 2 Samuwela 8:17, 1 Samuwela 21:1-6, yo Lewitikasi 24:9.

nuwakwailolokalili. Na ye hededelau tamowai wa unai ye wane, “Nimam ku tuuhedudulai.” Kabo nimana wa ye tuuhedudulai, ede namwanamwa. ⁶ Na mahanana ne unai kabo Paliseya tamowaidi se lau Heloda kana bodao maiyadiyao se koitalaliu idohagi Yesu bena kabo se unuhemwaloi.

*Bodalakilaki Yesu se hemuliwatani
(Mataiyo 12:15,16, Luka 6:17-19)*

⁷ Na kabo Yesu maiyana hekahekatao se dalahai se lau Galili Gabwana unai, na Galili yo Yudeya tamowaidi gwaudi se hemuliwatani. ⁸ Yesu saha ye ginauli wa wasana se lapui meta bodalakilaki teha Yudeya yo Yelusalema yo Idumeya yo Yolidani teha kaluwabu udiyedi yo hinage Taiya yo Sidona magaidi udiyedi se laoma iya unai. ⁹ Boda ye lakikalili unai madai Yesu se dudukahalaei, ede Yesu ye hededelau yona hekahekatao udiyedi bena waga gabilina se kabinonohai, unai bena kabo ye gelu. ¹⁰ Na taukasiyebwa gwaudi ye henamwanamwadiko, unai kabo tamowai kasikasiyebwadi maudoidi se dudu se lau bena se kabilau Yesu unai. ¹¹ Na tamowai yaluwa yabayababadi kalidiyena wa iya se kita ede se gulidobi iya talanuwana unai, na yaluwa yabayababadi wa se yogayoga se wane, “Kowa Yaubada natuna ede!” ¹² Yesu kabo ye guguyaidi tabu se hededehemasalaha iya kaiteya.

*Yesu yona hekahekatao saudoudoi-labui ye kaisunuwaidi
(Mataiyo 10:1-4, Luka 6:12-16)*

¹³ Yesu ye sae kuduli hesau unai. Temenai kaiteyadi ye henuwadi wa ye yoganedi na se laoma iya unai. ¹⁴ Na saudoudoi-labui ye kaisunuwaidi na ye kataidi apostolo. Bena maiyanao se miya, yo bena kabo ye hetamalidi se lau se lauguguya. ¹⁵ Na yona gigibwali ye mosei siya udiyedi, kabo bena yaluwa yabayababadi se hededehepesadi.

¹⁶ Teina saudoudoi-labui ye yoganedi wa hesadi ede:

Simona, hesana hesau ye tole Petelo,

¹⁷ Yamesi ma kana kaha Yowane, Sebedaiyo natunao,
hesadi ye tole Bowanele, meta kaniyona ede tulutul-
ulu natunao,

¹⁸ Andeleya,

Pilipo,

Batolomaiyo,

Mataiyo,

Tomasi,

Yamesi Alepaiya natuna,

Tadaiyo,

Simona Tauhaikabi,**

¹⁹ yo Yudasi Isakaliyota, iya ede Yesu kana tauwalohai.

Yesu kana bogao iya bena se woyahai

²⁰ Kabo Yesu ye mwalaesae numa hesau kalona unai, na bodalakilaki se lagegogo'uyoma. Na iya maiyana hekahekatao nige yodi solasola bena se kaikai. ²¹ Na Yesu kehanao wasana se lapui meta Yesu nige ye kaikai, unai se lau iya bena se woyahai, matawuwuna ede se nuwatui se wane, "Iya bena ye bwadebwade!"

Laugagayo taulauhekataena Yesu yona gigibwali se hededeheyababa

(Mataiyo 12:25-29, Luka 11:17-22)

²² Laugagayo taulauhekataena hekadi Yelusalema unai se dobima se wane, "Belesebulu** iya ye tanuwagai! Yaluwa yabayababadi ye hededehepesadi yodi wasawasa

** **3:18:** Tauhaikabi ne meta boda hesau Yudeya unai hesana. Yodi nuwatu bena Yudeya se bom se kitahetete'uyoidi. Unai Loma tamowaidiyao maiyaidiyao se haihaikabi. Huyana Simona sola nige ye patulau Yesu unai, iya hinage kadi boda hesau. Unai iya hesana se tole Simona Tauhaikabi.

** **3:22:** Belesebulu meta Satani hesana kalina Hebelu unai.

yona gigibwaliyena.” ²³ Yesu ye yoganedi na heyaheyasoni hekadi ye hedededi kalidiwai, ye wane, “Satani kabo idohagi na Satani ye hededehepesa? ²⁴ Taba basileiya kesega se haitoledagela, kabo basileiya ne nige gonowana ye tolobayao. ²⁵ Taba numa hesau tamowaidiyao se haitoledagela, kabo numa ne nige gonowana se tolobayao. ²⁶ Taba Satani ye bom ye hewahewaiunu'uyoi na nuwana ye labulabui, kabo nige gonowana ye tolobayao, na ye kaiyawasi. ²⁷ Nige gonowana tamowai hesau ye mwalae tamowai yasiyasiyalana yona numa unai yona gogo ye haidi. Tamowai yasiyasiyalana wa taba ye paibagunai, na kabo yona numa gogodi ye haidi. ²⁸ Ya hededemamohoi: Yababa maudoidi yo Yaubada hededeyababaina Yaubada kabo ye nuwatugabaedi. ²⁹ Na taba tamowai hesau Yaluwa Tabuna ye hededeheyababa, kabo yona yababa wa taba nige ye nuwatugabaei. Kana gilukabo ye bawahai ye lau ee nige kana siga.”

³⁰ Yesu yona hedehedede ta matawuwuna ede se wane, “Yaluwa yababana ye luwu iya unai.”

*Yesu kana boga mamohoidi
(Mataiyo 12:46-50, Luka 8:19-21)*

³¹ Na Yesu sinana yo kana kahao se lagema dagela wa unai se totolo, na tamowai hesau se hetamali ye sae bena ye woihaei. ³² Boda Yesu se tulihetakikili wa se hededelau iya unai se wane, “Sinam yo kam kahao yo louwao, siya ede dagela ne unai na se henuwago.” ³³ Na ye henamai ye wane, “Sinagu kaiteya? Yo kagu kahao kaiteyadi?” ³⁴ Tamowai iya se tulihetakikili wa ye kaikewaidi na ye wane, “Sinagu yo kagu kahao ede teina! ³⁵ Kaiteya Yaubada yona nuwatu ye ginauliwatani meta iya kagu kaha ede, lougu ede, yo sinagu ede.”

4

*Tuma tauhesuhesulu heyaheyasonina
(Mataiyo 13:1-9, Luka 8:4-8)*

¹ Na Yesu ye uyo Galili Gabwana dedekana unai na ye lauhekata. Bodalakilaki se lagegogoma iya unai, ede Yesu waga hesau unai ye gelu, na ye kahaisuwala musamusana, na boda wa nagali unai se totolo. ² Ginauli gwaudi ye hekatadi heyaheyasoni udiyedi. Na yona lauhekata wa unai ye wane, ³ “Kwa lapulapui! Huya hesau, tamowai hesau ye lau yona koya bena witi likena tumadiyao ye hesuludi. ⁴ Na ye hesuhesulu ede hekadi se bekudobi keda kalonawai, na manuwa se laoma ede se kaidi. ⁵⁻⁶ Hekadi se bekudobi debadebawai na nige bayaona se kini. Na mahana ye dalasae ede ye sinahewowoyadi, matawuwuna bwatano ye yaloyalo na lamdi nige se dobikalili. ⁷ Hekadi se bekudobi gwaligwali luwadiwai. Gwaligwali kabo se kinipuluhidi, ede tuma wa nige se kininamwanamwa, unai nige se kaniyo. ⁸ Tuma hekadi hinage se bekudobi bwatano namwanamwana unai, na se kini yo se kaniyo: Witi kewa kesega kesega hekadi kaniyodi badodi 30, 60 o 100.” ⁹ Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Kaiteyadi gonowana se lapulapui bena se lapulapuinamwanamwa!”

*Yesu palabole yona hepaisowadi wuwuna ye hemasalaha
(Mataiyo 13:10-17, Luka 8:9-10)*

¹⁰ Boda wa se tatagwaligwali mulina ne unai yona hekahekatao saudoudoi-labui yo tamowai hekadiyo Yesu maiyanao se tuligogoi, na palabole kaniyona se henamaiyei iya unai. ¹¹ Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Yaubada yona basileiya nuwanuwatuna wadawadamdi kabo ya hemasalahadi kalimiuwai. Na kaiteya Yaubada yona basileiya dagelanawai, kabo palabole mo udiyedi ya hekatadi, ¹² to bena

‘se kitakita,
 na taba nige se kitalobai,
 se lapulapui,
 na taba nige se lapulobai,
 madai nuwadi se buidi,
 na Yaubada yodi yababa kabo ye nuwatugabaedi.’”
 (Aisaiya 6:9,10)

*Yesu tuma tauhesuhesulu palabolena ye hededehe-
 masalaha*

(Mataiyo 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Ena palabole ta nige kwa nuwatulobai, kabo idohagi na palabole hekadi ne bena kwa nuwatulobaidi? ¹⁴ Tuma tauhesuhesulu meta Yaubada wasana ye hesulu. ¹⁵ Tamowai hekadi nuwadi doha keda, tuma se bekudobi unai. Yaubada yona hede-hedede se lapui, na mahanana ne unai Satani ye laoma ede hede-hedede wa ye haigabaei. ¹⁶ Tamowai hekadi nuwadi doha debadeba tuma se bekudobi unai. Hede-hedede wa se lapui yo se hai ma nuwanamwanamwadi. ¹⁷ Na hede-hedede wa nige ye dobi nuwadi wa udiyedi, unai ede yodi sunuma se basabasa. Na huyana pilipili hesau se hekalo o tamowai siya se subudi hede-hedede wa debanawai, ede yodi sunuma wa se kaiyawasi. ¹⁸ Tamowai hekadi nuwadi doha gwaligwali tuma se bekudobi udiyedi. Siya hede-hedede wa se lapuimoei. ¹⁹ Na kaiyaulina ta nuwamodena yo gogobadobado nuwadi se kaidi yo ginauli hekadi gadosisidi udiyedi hede-hedede wa se kinipuluhidi na nige ye kaniyo. ²⁰ Na hekadiyo nuwadi doha bwatano namwanamwana tuma se bekudobi unai. Hede-hedede wa se lapui na se kawamamohoiyei, kabo se kaniyo: ^{**} hekadi 30, 60 o 100.”

^{**} **4:20:** Kabo se kaniyo: Kaniyo ne meta labui, mauli nige kana siga yo laulau namwanamwadi (Galatiya 5:22-23).

Lampa palabolena
(Luka 8:16-18)

²¹ Na Yesu yona hedehedede ye tubei ye wane, “Taba lampa ta gabu, kabo gulewa unai ta buikasini o kabakeno guninaena ta tole? Nige! Ta tolesae kabatolena unai!

²² Gonogonowana doha hinage Yaubada yona basileiya ginaulina wadawadamdi maudoidi kabo ye hemasalahadi, yo ginauli maudoidi Yaubada ye toletolewadamdi wa kabo hinage ye tolehemasalahadi. ²³ Kaiteya beyana unai ye lapui bena ye lapunamwanamwaei! Kaiteyadi gonowana se lapulapui bena se lapulapuinanamwanamwa!”

²⁴ Na kabo ye wane, “Saha kwa lapui ta bena kwa lapunamwanamwaei. Ena kwa lapulapuinanamwanamwa, kabo kwa nuwatulobainamwanamwaei. Na kabo Yaubada yomi sibasiba ye helakidi. ²⁵ Kaniyona ede kaiteya yogu lauhekata udiyedi ye lapulapuinanamwanamwa, kabo yona sibasiba ye helaki. Na kaiteya nige ye lapulapuinanamwanamwa, saha gagilina ye lapulobaiyako wa kabo ye nuwaluluhiyei.”

Tuma yona kinikini palabolena

²⁶ Na Yesu ye wane, “Yaubada yona basileiya meta doha teina: Tamowai hesau witi tumana ye hesulu yona koya unai. ²⁷ Boniyai huyadi ye keno, na mala ye tom ye tolo, meta nige ye mode na tuma wa se bom se kini kabo se tubu. Tuma yodi kinikini meta tamowai wa nige ye nuwatulobai idohagi. ²⁸ Na bwatano ye bom ye hekinidi: se kinibaguna, kabo se kinilakilaki yo se kaniyo. ²⁹ Witi wa kaniyodi se suna, kabo tamowai wa ye bolidi, matawuwuna ede masuli wa ye lage.”

Kaitabu tumana palabolena
(Mataiyo 13:31-35, Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu ye wane, “Yaubada yona basileiya kana kao kabo idohagi yoda hedehedena? O palabole saha unai kabo ta hekaigonogonowaei? ³¹⁻³² Basileiya ne doha kaiwa hesau tumana** ye gagilikalili tuma maudoidi udiyedi. Tumana ta kumai bwatano unai, kabo ye kinilakilaki na kabo koya kaiwadi hekadiyo. Lagana lakilakidi se kini, na manuwa kabo se kabinoi loguloguna ne unai.”

³³ Yona lauhekata maudoidi udiyedi palabole unai ye hekatadi yodi nuwatulobai gonogonowana unai. ³⁴ Palabole mo ye hepaisowadi yona lauhekata udiyedi. Na yona hekahekatao maiyanao se bom mo, kabo palabole kaniyodi wa ye hemasalahadi udiyedi.

*Yesu wowoli ye hedehedaumwali
(Mataiyo 8:23-27, Luka 8:22-25)*

³⁵ Meimeilahina ne unai, Yesu ye hededelau yona hekahekatao udiyedi ye wane, “Ta kawasilau hali tanakawasi ne.” ³⁶ Na tamowai maudoidi wa se laugabaedi, na Yesu yona hekahekatao waga wa unai hinage se gelu na Yesu maiyanao se lau, yo waga hekadi hinage se hemuliwatanidi. ³⁷ Kabo yaumai lakilakina ye lotalu yo bagodu se ini'inisae waga wa kalona unai, na musamusana kabo se yoli.

³⁸ Na Yesu waga yiuna wa unai kunuwa unai ye kenokeno. Na se hanoi se hededelau unai se wane, “Taulauhekata, ku nuwatui meta kabo ta mwalo e nige?” ³⁹ Yesu ye tolo ede ye hededelau yaumai yo bagodu wa udiyedi ye wane, “Kwa kaiyawasi yo kwa daumwali!”

** **4:31-32:** Kaiwa hesau tumana: Isalaela unai kaiwa hesau kalina Dimdimyena hesana ede *mustard seed*. Kaiwa ne tumana se gagilikalili na ye kini kabo kaiwana saliyaana ye sae kala kesega yo ye sae. Kaiwa ne tumadi se haidi kadi kai kabahepane yo hinage lugudi se ligadi se kaidi. Saliba unai teina kaiwa *mustard* ta meta nigele.

Kabo yaumai yo bagodu wa se kaiyawasi na ye daumwalikimkim. ⁴⁰ Na ye hededelau yona hekahekatao wa udiyedi ye wane, “Idohagi to kwa matausi? Sola nige yomi sunuma?” ⁴¹ Na se siliyata yo se matausikalili, unai se henahenamai'uyoidi, “Teina tamowai ta tamowai sahasahana? Yaumai yo bagodu hinage iya se kawakabiyei!”

5

Gadala tehadiwai, tamowai hesau unai Yesu yaluwa yababadi ye hededehepesadi

(Mataiyo 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Siya kabo se dunasae hali tanakawasi wa unai, Gelasa** tamowaidi yodi tano unai. ² Yesu waga wa ye pesagabaei, na tamowai hesau ye laoma Yesu ye hailobai. Yaluwa yabayababadi tamowai wa se luwui ³ na bwayabwaya duhadiyao udiyedi ye miyamiya, yo tamowai hekadi nige gonowana seniyena se paihekahini. ⁴ Huya hekadi iya nimana yo kaena seni udiyedi se paidi, meta ye utusidi, na nige gonowana se hekaiyawasi. ⁵ Mayadai yo boniyai bwayabwaya wa unai yo kuduli udiyedi ye sae ye dobi na ye yogayogahi, yo sapakila ye haidi na tauna wa ye sasagwadagwadaidi. ⁶ Yesu sola kedalohawai na tamowai wa Yesu ye kita ede ye heloi ye lau ye tulibono Yesu talanuwana wa unai. ⁷ Ye yogahilakilaki ye wane, “Yesu, Yaubada saesaekalilina natuna, saha ku henuwa kaliguyena? Yaubada hesana unai ya kaibwadaigo tabuku

** 5:1: Gelasa: Kulikuli beyabeyadi hekadi hesa udoi se kulidi, iya ede Gadala (Mataiyo 8:28) o Gelasa (Maleko 5:1 yo Luka 8:26) o Geleges. Gadala yo Gelasa magaidi meta Galili Gabwana tehabolime unai, Gadala gabwa dedekanaena, na Gelasa kedalo. Geleges ede magari gagilina gabwa tehabaulina unai.

hekamkamnagau.” ⁸ Matawuwuna ede Yesu ye hedede-lauko iya unai ye wane, “Yaluwa yababana, kowa tamowai me ku pesagabaei.”

⁹ Na kabo Yesu ye henamai ye wane, “Hesam ede saha?” Na ye hededebui ye wane, “Yau hesagu ede Legiyona** , kaniyona ede ka bado.” ¹⁰ Na ye kaibwadakalili ye wane, “Tabu ku hetamaligai ka lau kedalohaloha.”

¹¹ Kuduli hesau papalina unai meta puwaka yawoina lakilakina se dumudumuli. ¹² Yaluwa yababadi wa se kaibwadalau Yesu unai se wane, “Ku hetamaligai ka lulau tenem puwaka ne yawoina ne udiyedi.” ¹³ Yesu ye talam ede yaluwa yababadi wa kabo se pesa na se lulau puwaka wa udiyedi. Na se heloilidilidi padipadi wa unai se dobi ede se bekudobi gabwa wa unai se yologogoi na se mwalo. Na puwaka wa badodi ede nuwana 2,000. ¹⁴ Puwaka wa taukitahetetedi kabo se wasabu se lau, wasa wa se helaki magari lakilakina yo tenem teha ne kasadi gagilidi udiyedi. Magai wa tamowaidiyao kabo se lau bena laulau wa se kita. ¹⁵ Se lage Yesu unai, na tamowai yaluwa yabayababadi legiyona wa se luwui'usei wa se kita ye tulitautaubigai, ma kalekalekone yo ma nuwanamwanamwana. Unai se matausi. ¹⁶ Na ginauli maudoidi wa taukitadi siyaede yaluwa bikibikina tamowai wa ye luwui yo saha ye tubu puwaka wa unai meta taulaoma wa yodi se hedehedede. ¹⁷ Siya kabo se kaibwadalau Yesu unai bena yodi magari ne ye laugabaei. ¹⁸ Yesu waga wa unai ye gelu, na tamowai yaluwa yababadi se luwui'usei wa ye kaibwadalau bena iya maiyana se lau. ¹⁹ Yesu nige ye henuwa na ye hededelau iya kalinawai ye wane, “Ku lau yom magari yo kehamwao udiyedi na Guiyau yona katekamkamna yo gigibwali ye

** 5:9: Legiyona meta Loma yodi tau'iyala bodana lakina, meta tatao 6000, na inai kaniyona ede bodalakilaki.

hemasalahadi kowa kalimwai wa, wasana yodi ku hede-hedede.” ²⁰ Iya kabo ye lau Dekapolisi** tehana unai Yesu saha ye ginauli iya unai wa ye hewasa, ede tamowai maudoidi se nokokalili.

Yesu waihiu hesau ye henamwanamwa yo Yailo natuna waihiu boita unai ye hetolo'uyoi

(Mataiyo 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Yesu ye gelu waga wa unai na ye uyo hali tanakawasi wa. Ye duna kabo ye pesa nagali wa unai, na bodalak-ilaki temenai se tupagogoima iya unai. ²² Kabo sunago badana hesau, hesana ede Yailo, iya ye laoma na Yesu ye kita ede ye gulidobi Yesu talanuwanawai. ²³ Na ye hededekatekamkamnalau iya unai, ye wane, “Natugu waihiu gagilina ye kasiyebwakalili. Taba gonowana ku laoma ku kabilau unai to bena ye namwanamwa'uyo na ye mauli.” ²⁴ Unai Yesu maiyana se lau, na bodalakilaki wa se hemuliwatanidi na yodi lau wa unai meta Yesu unai se heduheduna.

²⁵ Waihiu hesau temenai, kana kasiyebwa meta kwasina ye miyamiyagabaei bolimai saudoudoi-labui. ²⁶ Bolimai ne luwadiyena doketa maudoidi yodi sagu kalinawai meta nige gonowana, na waihiu wa meta ye kamkamnakalili. Na hemaisadi mo udiyedi yona moni maudoina ye hegehe, na kana kasiyebwa wa kabo ye helahelaki mo ye lau. ²⁷ Iya Yesu yona laoma wasana ye lapui ede boda luwadiyena ye laoma Yesu dagelana unai na kana kwama ye kabitonogi, ²⁸ unamo ede yona nuwatu ye wane, “Taba kana kwama mo ya kabitonogi, kabo ya namwanamwa.” ²⁹ Mahanana ne unai kwasina kasiyebwana wa ye kaiyawasi, na tauna kamnana ye lapui meta kasiyebwa wa ye tatagwaligwaliko.

** **5:20:** Dekapolisi kaniyona ede magai lakilakidi badodi saudoudoi na magai ne yodi teha.

³⁰ Na Yesu kamnana ye lapui meta gigibwali ye pesagabaei, unai ye kitabui boda wa udiyedi na ye henamai ye wane, “Kaiteya kagu kwama ta ye kabitonogi?” ³¹ Yona hekahekatao se hededelau unai se wane, “Boda wa ku kitadi se heduheduna kalimwai, na ye saha to ku henamai ku wane, ‘Kaiteya ye kabilaoma kaliguwai?’ ” ³² Na Yesu ye kaikewatakikili taba bena laulau ne tauginaulina wa ye kita. ³³ Saha ye tubu wa unai ede waihiu wa ye nuwatulobai, unai ye matausitabutabubu. Kabo ye laoma ye gulidobi Yesu talanuwana wa unai na saha ye gin-auli wa ye hededehemasalaha. ³⁴ Yesu kabo ye wane, “Natugu, yom sunuma ta ye henamwanamwago. Ku lau ma nuwadaumwalim, kam kasiyebwa ye kaiyawasiko.”

³⁵ Yesu sola ma hedehededena na sunago badana Yailo yona numa unai tamowai hekadi se laoma na se hededelau iya unai se wane, “Natum waihiu wa meta ye boitako! Taulauhekata me tabu ku hemohemode.” ³⁶ Yodi hededegadigadigugu wa Yesu ye lapui na ye hededelau sunago badana wa unai ye wane, “Tabu ku matausi, na ku kawamamohoiyeigau mo.” ³⁷ Na kabo boda wa ye hededenuwahidi, na Petelo yo Yamesi ma kana kaha Yowane mo se hemuliwatani. ³⁸ Se lage sunago badana wa yona numa unai na tamowai se lapuidi se doudou numakalo wa unai. ³⁹ Yesu ye mwalaesae numakalo wa unai na ye hededelau udiyedi ye wane, “Saha kwa doudouyei? Wawaya me nige ye boitana ye kenokeno.” ⁴⁰ Na siya Yesu se talawasiyei. Yesu kabo ye hedede se pesa dagelawai, na kabo wawaya wa tamana yo sinana ye woyaidi na maiyana hekahekatao haiyona wa se lusae wawaya wa yona bili unai. ⁴¹ Kabo Yesu ye kabilau sinekuku wa nimana unai na ye hededelau unai ye wane, “Talita koum!”, kaniyona meta, “Wawaya

waihiu, ku tolo!”** 42 Ede wawaya wa ye tolo na ye laulau. Wawaya wa yona bolimai ede saudoudoi-labui. Na kabikabi ne taukitana meta se siliyata. 43 Na kabo Yesu ye guguyaedi tabu saha ye ginauli wa se hewahewasa, na ye hededelau udiyedi bena wawaya wa kai se mosei ye kai.

6

*Yesu Nasaleta unai se laukwatakwataei
(Mataiyo 13:53-58, Luka 4:16-30)*

1 Yesu tenem tupwa ne ye laugabaei kabo maiyana hekahekatao se uyoma yona magari Nasaleta unai. 2 Sabati mayadaina unai kabo ye hetubu ye lauhekata yodi sunago unai. Na boda ye laki yona hedehedede se lapui ede se nokoei. Se henahenamai'uyoidi se wane, “Nuwanuwatu ta meta haedi ye haidi? Yo yona sibasiba ta haedi ye hai, to laulau gigigigibwalidi hinage ye ginaulidi? 3 Iya meta kapenta yo hinage Maliya natuna, na kana kahao ede Yamesi, Yosepa **, Yudasi yo Simona. Na lounao hinage maiyadao ta miyamiya.” Unai ede se kouyalayalaei.

4 Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Magai maudoidi peloweta se hekasisiyei, iyamo yona magari tamowaidi yo kana bogao yo kehanao nige se hekasisiyei.” 5 Ede magari wa unai nige gonowana laulau gigibwalina hesau ye ginauli, na nimana ye tolesae tamowai kasikasiyebwadi hisa mo udiyedi na se namwanamwa. 6a Yesu ye nokokalili, matawuwuna ede yona magari tamowaidi nige se sunumaei.

*Yesu Saudoudoi-labui ye hetamalidi
(Mataiyo 9:35 yo 10:1,5-15, Luka 9:1-6)*

** 5:41: Talita koun: Teina hedehedede ta meta kalina Alamaiki, iya Yesu kalinana. ** 6:3: Yosepa meta kalina Giliki unai se kuli ede Yosese.

^{6b} Na Yesu ye lau magai gagilidi udiyedi tamowai ye hekatadi.

⁷ Na kabo Saudoudoi-labui wa ye yoganeidi bena labui labui ye hetamalidi. Gigibwali ye moseidi bena yaluwa yabayababadi se hededehepesadi. ⁸ Na kabo ye guguyaidi ye wane, “Tabu ginauli hesau kwa laubahei yomi kabalau ne unai, na tuke mo. Tabu kami kai, yomi tobwa yo moni kwa bahebaheidi. ⁹ Na gonowana mo buti kwa likwadi, na tabu kami kwama haghahagadi kwa baheidi.” ¹⁰ Na ye hedede'uyo ye wane, “Kaiteya numa unai *se yoganeigomiu na kwa mwalaesae*, meta unai kwa miya ye lau ee magai me kwa laugabaei. ¹¹ Ena magai hesau nige se yogaisinigomiu yo yomi hedehedede nige se lapuidi, meta kwa laugabaei na kaemiu nagalidi mo kwa koinihinihiyedi. ^{**} Temeta ye hemala magai ne yodi hekihekinoi.”

¹² Yesu yona hekahekatao wa se pesa se lau se lauguguya bena tamowai nuwadi se buidi. ¹³ Yaluwa yabayababadi gwaudi se hededehepesadi, na bunama unai taukasikasiyebwa gwaudi se heyausidi yo se henamwanamwadi.

*Yowane Babatiso se unui wa wasana
(Mataiyo 14:1-12, Luka 9:7-9)*

¹⁴ Heloda wasawasa Yesu wasana ye lapui, matawuwuna Yesu hesana wa tamowai maudoidi kabina se kata. Hekadi se wane, “Nuwana Yowane Babatiso iya boita unai ye

****** **6:11:** Kaemiu nagalidi mo kwa koinihinihiyedi: Dius tamowaidi, ena se lau dagela tamowaidi yodi tano na huyana se laugabaedi, kabo kadi buti yo kwama udiyedi nagali se koinihinihiyedi, matawuwuna kalidiyena meta dagela tamowaidi yo yodi tano se biki. Yesu yona hekahekatao ye hededelau udiyedi teina laulau kesekesegana ta bena se ginaginauli Dius tamowaidi udiyedi, siya kaiteyadi Yaubada wasana ne se tolehesuwala. Teina ye hemasalaha meta Yaubada ye nuwatuidi meta se biki doha dagela tamowaidiyao, na debanaena kabo ye hekamkamnadi, ena nige nuwadi se buidi.

tolo'uyoma, unai ede gigibwalina ne kalinawai na laulau gigigigibwalidi ye ginaginalidi.”¹⁵ Hekadi se wane, “Nuwana Eliya”, yo hekadi se wane, “Nuwana peloweta hesau, yo doha peloweta bagubagunadi wa hesau.”¹⁶ Na huyana Heloda wasa wa ye lapui meta ye wane, “Yesu meta Yowane. Iya gadona ya boliyako, na boita unai ye tolo'uyoma.”

¹⁷⁻¹⁸ Yowane yona boita wasana ede teina: Heloda meta kana kaha Pilipo mwanena ye tawasolai, na Yowane ye hedehedede ye wane, “Kowa laugagayo ku utusi, taba tabu kam kaha mwanena ku tawatawasolai!” Na Heloda ye henuwa bena Helodiyasi nuwana ye henamwa, unai ye hedede na Yowane se hai se pai na se tole numatutugudu unai.

¹⁹ Na Helodiyasi Yowane ye kouyalalayakaliliyei, na ye henuwa bena ye unuhemwaloi. Iyamo nige gonowana,²⁰ matawuwuna Heloda kabina ye kata meta Yowane tamowai dudulaina yo Yaubada yona taupaisowa, na ye hekasisiyei. Yowane yona hedehedede Heloda nuwana se gwali na debadiwai ede nuwana ye haikabi, na iyamo huya maudoina ye lapulapulau Yowane yona hedehedede unai.

²¹ Nige bayaona kabo Helodiyasi yona nuwatu wa mayadaina ye lage. Heloda yona huyalabasi mayadaina unai kaikaigogo ye ginauli maiyanao tamowai lakilakidi yo iyala babadadi yo Galili babadadi.²² Helodiyasi natuna waihiu kabo ye lau siya matadiwai ye sobu. Heloda yo kana taumana wa nuwadi se namwakalili, unai ye hed-edelau hasala wa unai, ye wane, “Kowa kam henuhenuwa saha? Kabo ya leyawa.”²³ Na ye hededekaigwala ye wane, “Ginauli saha ku kaibwadai meta kabo ya leyawa yom. Gonogonowana doha yogu basileiya ta tehana, ena ku henuwa.”

²⁴ Hasala wa kabo ye lau sinana unai ye henamai ye wane, “Saha kabo ya kaibwada?” Helodiyasi ye wane, “Yowane Babatiso kulukuluna.” ²⁵ Ede ye laumwamwayau ye uyo wasawasa wa unai na ye kaibwadalau unai ye wane, “Yau yogu kaibwada ede teina: Mahana ta unai Yowane Babatiso kulukuluna ku usai gaeba unai na ku haiyama.”

²⁶ Wasawasa wa nuwana ye yababakalili, na nige saha hesau ye hedede, matawuwuna kana taumanao yona hedehededehehesunuma wa se lapuiyako. ²⁷ Unai wasawasa wa taukaiunu ye yoganei na ye hedede bena Yowane kulukuluna ye bolihai na ye baheyama. Ede ye lau numatutugudu unai na Yowane gadona ye boli ²⁸ na kulukuluna wa gaeba unai ye usaei na ye baheyama ye mosei hasala wa unai, na ye bahelaei sinana wa unai. ²⁹ Huyana Yowane yona hekahekatao wasa se lapui ede se laoma, taugaibuna mo se bahei se laei bwayabwaya unai se tole.

Yesu tamowai 5,000 ye hekaidi

(Mataiyo 14:13-21, Luka 9:10-17, Yowane 6:1-14)

³⁰ Apostolo wa yodi paisowa wa unai se uyoma na se lagegogoma Yesu unai na yodi paisowa yo yodi lauhkata wasadi yona se hedehedede. ³¹ Na tamowai se badokalili se hemohemode, unai nige gonowana bena se kaikai. Ede Yesu ye wane, “Kwa laoma, kita ta bom ta lau teha hesau unai. Temenai kabo ta kaiyawasi huyakubwakubwa.” ³² Na kabo se bom waga unai se gelu se lau balabala hesau unai.

³³ Yodi kabalau ne meta tamowai se kitayako na tamowai gwaudi se kitalobaidi. Unai magai maudoidi tamowaidi se tolohai na se heloi se lau na se lagebaguna Yesu yona kabalage wa unai. ³⁴ Yesu kabo ye

dunasae na bodalakilaki ye kitadi ede ye katekamkam-naedi, matawuwuna siya doha mamoe nige taukita-hetetedi. Unai kabo ye hetubu nuwatu se bado ye hekatadi. ³⁵ Mahana ye talukeo, ede yona hekahekatao wa se lau iya unai na se wane, “Teina ta balabalagaibuyena, yo mahana ye laukalili. ³⁶ Taba ku hetamalidi se lau dedekawai kasa gagilidi yo magai udiyedi na kadi kai se hemaisa.” ³⁷ Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Komiu kadi kai kwa moseidi.” Siya kabo se henamaiyei se wane, “Haedi kabo denali 200** ka hai na kadi kai ka hemaisa yo ka hekaidi?” ³⁸ Unai kabo ye wane, “Hage, kwa kita, pwalawa hisa kalimiuyena?” Apostolo kabo se lau pwalawa se wase na se lobaidi ede se uyoma Yesu unai na se wane, “Pwalawa haligigi yo yama labui.” ³⁹ Kabo ye hededelau udiyedi ye wane, “Tamowai maudoidi kwa hedede bena se tuligogoi lagau ne unai.” ⁴⁰ Kabo se tulinamwanamwa, pwalu hekadi 100 yo pwalu hekadi 50. ⁴¹ Yesu kabo pwalawa haligigi yo yama labui wa ye haidi, ye kitasae galewa unai, na Yaubada ye lautokiyei. Na kabo pwalawa ye kihihagahegagili na ye moseidi yona hekahekatao kalidiwai. Siya kabo se soiyei tamowai wa kalidiwai. Na hinage yama labui wa ye kihihagahegagili na ye moseidi se kai. ⁴² Na maudoidi se kaikai yo bogadi se sese. ⁴³ Yesu yona hekahekatao pwalawa yo yama kaitoledi wa se tanogogoidi, meta bosa saudoudoi-labui se hemwayaudi. ⁴⁴ Na taukaikai badodi meta 5,000.

Yesu Galili Gabwana kewanawai ye laulau

(Mataiyo 14:22-33, Luka 6:15-21)

⁴⁵ Kabo Yesu yona hekahekatao ye hegelumwamwayauyedi bena se kawasibaguna se

** 6:37: Denali 200 meta tamowai kesega taba ye paisowa waikena badona haligigi-haiyona unai gonowana kabo tenem moni lakilakina ne ye lobai ye hemala maisana.

lau Betesaida, na iya kabo boda wa ye hetamalidi se lau. ⁴⁶ Na kabo ye sae koya tupina hesau unai ye tapwalolo. ⁴⁷ Boniyaina ne unai meta waga wa sola waila duwaduwalina unai ye laulau, na Yesu ye bom mo tano wa unai ye miyamiya. ⁴⁸ Na ye kitadi wose unai se kabikabi'useidi, matawuwuna ede yaumai ye bayao yo hinage se wosematai. Malatomtom gagilina Galili Gabwana kewana ne unai ye laulau udiyedi, na bena kabo ye laugabaedi. ⁴⁹ Na huyana se kita gabwa kewanaena ye laolaoma hesabadi meta yodi nuwatu bena yaluyaluwa na se yogahi, ⁵⁰ matawuwuna se matausikalili. Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Kwa nuwabayao! Yau Yesu! Tabu kwa matausi!” ⁵¹ Na kabo ye gelusae waga wa unai maiyanao, na yaumai wa ye kaiyawasi. Siya kabo se nokokalili, ⁵² matawuwuna pwalawa haligigi laulauna wa nige se nuwatulobai, na nuwadi se kwailolo.

*Genesaleta unai Yesu tamowai ye henamwadi
(Mataiyo 14:34-36)*

⁵³ Se kawasigehe ede se duna Genesaleta unai, na menai yodi waga se lowoni. ⁵⁴ Huyana waga se pesagabaei meta tamowai hekadi Yesu se kitalobai, ⁵⁵ ede magai wa maudoina se tauhetakikili na taukasikasiyebwa se baheidima diyadiyali udiyedi, na ena Yesu wasana se lapui yona kabalau haedi meta se laedi temenai. ⁵⁶ Yesu yona kabalau maudoidi ne udiyedi magai gagilidi o magai lakilakidi udiyedi, tamowai kasikasiyebwadi se toledi yodi kabamaketi bakubakudiyao udiyedi. Se kaikaibwadai bena kana kwama sinosinona se kabitonogi, na taukabitonogina maudoidi wa se namwanamwa.

7

Kulutubu laugagayodi lauwatanina unai tamowai Yaubada

yona laugagayo se utusi
(Mataiyo 15:1-9)

¹ Paliseya tamowaidi yo laugagayo taulauhekataena hekadiyo Yelusalema unai se laoma na se lagegogoma Yesu unai. ² Yona hekahekatao hekadi se kitadi ma nimabikibikidi na se kaikai, na nige se nimadeuli *doha kadi kulutubu yodi kabikabi mamohoina unai.* ³ Paliseya tamowaidi yo Dius tamowaidi maudoidi kadi kulutubu miyamiyadi se hekasisiyedi, unai taba nige se kaikai kana siga nimadi se deulidi doha kulutubu yodi kabikabi mamohoina unai. ⁴ Ena yodi kabalokulokune unai se uyoma meta se nimadeulibaguna na kabo se kaikai. Kulutubu yodi kabikabi yo laugagayo se bado bena se hekasisiyedi. Hinage kabikabi hekadi doha kaputi yo waila kabayaiyai yo gulewa deudeulidi udiyedi.

⁵ Unai Paliseya tamowaidi yo laugagayo taulauhekataena wa Yesu se henamai se wane, “Idohagi to kowa yom hekahekatao kulutubu miyamiyadi nige se miyawatanidi, na ma nimabikibikidi se kaikai?” ⁶ Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Komiu taukailupolupo hedehededemi Aisaiya ye hededepelowetai wa meta mamohoi, doha ye kuliyako ye wane,

‘Teina tamowai ta kawadi mo udiyedi se hekasisiyeigau, na nuwamamohoidiyao udiyedi meta Yaubada nuwanuwatuna nigele.

⁷ Yodi kaihelahuigau meta nige kaniyona, matawuwuna tamowai yodi laugagayo mo se hekahekataadi.’ (*Aisaiya 29:13*)

⁸ Yaubada yona laugagayo kwa tolehesuwaladi, na tamowai yodi laugagayo kwa kabihekahinidi.”

⁹ Na kabo ye wane, “Komiu laugagayo tolebuina unai kwa katakalili! Yaubada yona laugagayo kwa tolehe-

suwala na komiu kami kulutubu kabikabidiyao mo kwa lauwatanidi. ¹⁰ Mose ye hededeyako ye wane,

‘Tamam yo sinam ku hekasisiyeidi.’ *(Esodo 20:12)*

Yo ye wane,

‘Ena hesau tamana yo sinana ye hededeheyababadi, iya kabo se unuhemwaloi.’ *(Lewitikasi 20:9)*

¹¹ Iyamo komiu kwa wane: Ena tamowai hesau sinana yo tamana yodi kainauya ye kabinonohai na nige ye mosei udiyedi na ye mosei Yaubada unai, ¹² kwa hedede temeta laulau ne bena ye dudulai. ¹³ Unai komiu kami kulutubu kabikabidiyao kwa lauwatani na Yaubada yona laugagayo kwa tolehesuwala. Yo Yaubada yona laugagayo hekadi hinage kwa tolebuidi gonogonowana doha teina.”

Ginauli sahasahadi tamowai se hebiki
(Mataiyo 15:10-20)

¹⁴ Na kabo Yesu boda wa ye yogagogoidima na ye hededelau udiyedi ye wane, “Komiu maudoimiu, yogu hedehedede ta kwa lapunamwanamwaei yo bena kwa nuwatulobai. ¹⁵⁻¹⁶ Tamowai saha ye kai na ye dobi bogana luwanawai meta nige ye hebiki Yaubada matanawai. Na ginauli saha nuwanawai ye pesama meta iya ye hebiki ede.” **

¹⁷ Kabo Yesu maiyana hekahekatao *boda wa se laugabaedi na se mwalaesae* numa hesau unai, na kabo palabole kaniyona wa se henamaiyei. ¹⁸ Iya ye hededelau udiyedi ye wane, “Idohagi to nige kwa nuwatulobai? Komiu taba kabina kwa kata saha tamowai ye kai na ye dobi bogana luwanawai meta nige ye hebiki. ¹⁹ Kana kao ede nige ye dobi nuwana unai, na ye dobi bogana luwanawai, na kabo ye miyagabaei.” (Teina hedehedede ta unai Yesu ye

** **7:15-16:** Kulikuli beyabeyadi hekadi lausoiso 16 se kuli doha teina: 16 Ena hesau beyana udiyedi ye lapui bena ye lapulapuinamwanamwaei.

hededehemasalaha meta kai maudoidi se a'a.) ²⁰ Kabotaki ye wane, “Saha tamowai nuwanawai ye pesama meta iya ye hebiki ede, ²¹ matawuwuna saha nuwanawai se pesama wa siya ede teina: nuwatu yabayababadi, laulaubikibiki,** kaiwahali, kaiunu, ²² ganawali, samagogo, he-nunu, kailupolupo, matabado, kaikalomagigili, monunu, nuwasaesae, yo walobayao. ²³ Teina ginauli yabayababadi maudoidi ne meta tamowai nuwana unai se laoma yo siya tauhebikina ede Yaubada matana unai.”

Dagela waihiuna yona sunuma
(*Mataiyo 15:21-28*)

²⁴ Temenai kabo Yesu ye dalahai ye lau Taiya yo Sidona** tehadi ne unai. Na ye mwalaesae numa hesau kalona unai. Yona nuwatu meta bena tabu iya se kita. Na iyamo nige gonowana ye tauwadam.

²⁵⁻²⁶ Magai wa unai waihiu hesau, iya dagela waihiuna Siliya tehana tupwana Penisinya unai ye laoma. Natuna sinekuku meta yaluwa yababana ye luwu iya unai. Na waihiu wa Yesu wasana ye lapui ede ye laoma ye tuli-bono iya talanuwana unai na ye kaibwada Yesu unai taba yaluwa yababana wa natuna wa unai ne ye hededehepesa. ²⁷ Na Yesu ye hededelau iya unai ye wane, “Sola wawayao ya hekaibagunaedi, matawuwuna nige ye dudulai bena wawayao kadi kai ta haidi na ta gabalaedi

** **7:21:** Laulaubikibiki kaniyona ede tau yo sine nige se tawasola na yababa se ginauli, yo hinage hewali yo hasala yodi kaiheya, yo laulauna kadi kao udoi'ludoi. ** **7:24:** Taiya yo Sidona: Loma tamowaidiyao Penisinya se laugilihai na se tole Siliya tehana yodi gabemani guninawai. Taiya yo Sidona meta siya magai lakilakidi labui teha Penisinya unai. Kulikuli beyabeyadi hekadi magai Sidona nige se katai lausoisoi ta unai.

kedewa** udiyedi.”²⁸ Waihiu wa ye hededebui ye wane, “Guiyau, mamohoi! Na iyamo wawayao saha se kaidi na mapuladi se bekudobi hatahata gunina ne unai meta kedewa kabo se kaidi.”²⁹ Na kabo Yesu ye hededelau unai ye wane, “Yom hedehedede ta ye namwakalili. Unai ku lau yom numa. Yaluwa yabayababana wa natum ye pesagabaeyako.”³⁰ Waihiu wa kabo ye uyo numa, metai natuna wa ye kita ye kenokeno, na yaluwa yabayababana wa ye pesagabaeyako.

*Yesu tamowai beyakolakolana yo ye una'una ye henamwanamwa
(Mataiyo 15:29-31)*

³¹ Yesu Taiya kana sigasiga ye laugabaei na ye lau Sidona yo ye dobi Galili Gabwana, na kabo ye lage Dekapolisi tehanawai.³² Temenai tamowai beyakolakolana yo ye una'una se woyaiyama Yesu unai. Na se kaibwada Yesu unai bena nimana ye tolesae iya unai.³³ Boda wa luwadiyena Yesu tamowai wa ye woyahesuwala. Kabo ye kabilau beyana duhadi udiyedi, yo ye kaiso nimana unai na ye kabilau memenana unai.³⁴ Ye kitasae galewa ne unai na katekamkamna nuwana ye mwayau, na ye hededelau tamowai wa unai ye wane, “Epata”,** kaniyona ede, “Ku malapai.”³⁵ Mahanana ne unai beyana se malapai yo memena unai gonowana ye hedehededenamwanamwa.

³⁶ Yesu boda wa ye guguyaidi tabu wasana se hedede-helaki. Iyamo nige gonowana se lapulau unai, na huya maudoina se hededehelakikaliliyei.³⁷ Tamowai maudoidi se nokokalili se wane, “Ginauli maudoidi ye ginaulidi meta

** 7:27: Kedewa: Heyeheyasoni ta unai meta Dius tamowaidi siya ede wawayao. Siya se nuwatu'uyoidi bena se namwa, na kabo dagela tamowaidi. Unai huya hekadi se kataidi kedewa. ** 7:34: Epata meta kalina Alamaiki, iya Yesu kalinana.

se namwa. Tamowai beyakolakoladi ye hemalapaidi, yo tamowai una'unadi ye saguidi na se hedehedede.”

8

*Yesu tamowai 4,000 ye hekaidi
(Mataiyo 15:32-39)*

¹ Huya hesau boda se tupagogoi'uyoma na nige kadi kai. Ede Yesu yona hekahekatao ye yoganedi na ye hededelau udiyedi ye wane, ² “Bodalakilaki ta ya katekamkamnaedi, matawuwuna mayadai haiyona maiyaguwao ka miyamiya na nige saha hesau ye miya bena kabo se kai. ³ Ena taba ma hasalidi na ya hetamalidi, meta kabo keda ne unai matadi se kamumu na se guli, matawuwuna hekadiyo kedalohaloha udiyedi se laoma.” ⁴ Na yona hekahekatao se hededelau unai se wane, “Teina balabalagaibu. Haedi kabo kai ta hai na boda ta ta hekaidi?” ⁵ Yesu ye henamailau udiyedi ye wane, “Kami pwalawa hisa?” Siya se wane, “Haligigi-labui.” ⁶ Na ye hedede boda wa se tuli bwatano unai. Na kabo pwalawa haligigi-labui wa ye haidi na Yaubada ye lautokiyeyi, na kabo ye kihidi na ye mosedi yona hekahekatao udiyedi, na se soiyedi boda wa udiyedi. ⁷ Yo hinage yona hekahekatao yama gagilidi hekadi kalidiwai, unai Yaubada unai ye lautoki'uyo, na kabo ye mosedi na se soiyedi. ⁸ Maudoidi se kaikai na bogadi se sese. Yesu yona hekahekatao kaitole wa se tanogogoidi, meta bosa haligigi-labui se hemwayaudi. ⁹ Taukaikai wa badodi ede nuwana 4,000. Na kabo ye hetamalidi se lau. ¹⁰ Na yona hekahekatao wa maiyanao se gelumwamwayau se lau Dalemanuta magaina tehana unai.

*Paliseya tamowaidi hekihekinoi se kaibwadai
(Mataiyo 16:1-4)*

¹¹ Na Paliseya tamowaidi se laoma na se hetubu Yesu maiyadi se haikawayagala. Se henuwa bena Yesu se lautonogi, unai se kaibwadai bena Yaubada yona laulau gigigigibwalina hesau** ye ginauli na se kita. ¹² Yesu nuwana ye kamkamna na ye wane, “Matawuwuna saha to teina isi ta hekihekinoi se kaibwadai? Ya hededemamohoi, taba nige hekihekinoi hesau ya ginauli teina komiu kalimiuwai.” ¹³ Na kabo ye laugabaedi na waga wa unai ye gelu'uyo na ye lau hali tanakawasi ne.

*Paliseya yo Heloda yodi yisti debanawai Yesu yona hekahekatao ye guguyaidi
(Mataiyo 16:5-12)*

¹⁴ Yesu yona hekahekatao nuwadi se luluhi na nige kai se bahei, na pwalawa kesega mo waga wa unai. ¹⁵ Yesu ye guguyaidi ye wane, “Kwa nanabu! Tabu Paliseya yo Heloda yodi yisti** udiyedi se lupohaigomiu!” ¹⁶ Na siya se bom yodi se hedehedede se wane, “Doha teina ye hedehedede matawuwuna ede nige pwalawa ta bahei.” ¹⁷ Yodi hedehedede wa Yesu ye lapui ede ye wane, “Idohagi to kwa wane, ‘Nige pwalawa ta bahei’? Nuwana sola nige kwa kitalobai yo nuwamiu sola nige se masalaha? Idohagi to kwa nuwakwailolo? ¹⁸ Idohagi to matamiu udiyedi nige kwa kita yo beyamiu udiyedi nige kwa lapui? Taba saha ye tubutubu wa kwa nuwatui! ¹⁹ Huyana pwalawa haligigi ya kihidi na tamowai 5,000 ya hekaidi meta kaitoledi wa bosa badona hisa kwa usahemwayaudi?” Siya se wane,

** **8:11:** Yaubada yona laulau gigigigibwalina: Maleko ye kuli, galewa hekihekinoina se kaibwadai kalinawai. Hedehedede ta kaniyona ede se henuwa bena laulau gigigigibwalina hesau se kita na se lobai ena mamohoi Yesu Yaubada yona kaisunuwa tamowaina e nige. ** **8:15:** Yisti: Dius tamowaidi yisti se heyaheyasoniyei lauhekata unai, matawuwuna lauhekata se tadada tamowai udiyedi doha yisti pwalawa unai.

“Saudoudoi-labui.”²⁰ “Yo pwalawa haligigi-labui ya kihidi na tamowai 4,000 ya hekaidi, na kaitoledi wa meta bosa hisa kwa usahemwayaudi?” Se wane, “Haligigi-labui.”²¹ Kabo Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Unai yisti hedehededena wa taba kwa nuwatulobai!”

Yesu tamowai matagibugibuna hesau ye henamwanamwa

²² Na kabo Yesu maiyana hekahekatao se lage Betesaida. Temenai tamowai hesau matagibugibuna se woyaiyama Yesu unai na se kaibwadai bena ye kabilau iya unai.²³ Yesu tamowai matagibugibuna wa nimana unai ye kabi ye woyalae magari dagelana unai. Na kabo Yesu ye kaisolau tamowai wa matana unai na nimana ye tolesae na ye wane, “Saha hesau ku kita e nige?”²⁴ Tamowai wa ye kaikewatakikili na ye wane, “Tamowai ya kitadi kadi kao doha kaiwa se taitaihile'usi.”²⁵ Yesu nimana ye tolesae'uyoi tamowai wa matana unai. Na matana wa se lala yo se nega. Ede kabo ginauli maudoidi ye kitanamwanamwaedi.²⁶ Na Yesu tamowai wa ye hetamali ye lau yona magari na ye wane, “Tabu ku uyo magari ne unai.”

Petelo Yesu ye hededehemasalaha meta iya Keliso

(Mataiyo 16:13-20, Luka 9:18-21)

²⁷ Na kabo Yesu maiyana hekahekatao se lau magari udiyedi Sisaliya Pilipi dedekana unai. Yodi kabalau ne unai Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Tamowai saha se hedehedede, yau kaiteya?”²⁸ Siya Yesu kalinana se bui se wane, “Hekadi se wane kowa bena Yowane Babatiso, na hekadi se wane, Eliya, yo hekadi se wane bena kowa peloweta hesau.”²⁹ Na kabo Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Na komiu? Kwa hedede meta yau kaiteya!” Na Petelo ye wane, “Kowa meta Keliso.”**³⁰ Ede Yesu

** 8:29: Keliso kaniyona ede Yaubada yona kaisunuwa tamowaina iya tauhemahemauli.

laugagayo bayabayaona ye moseidi bena tabu tamowai hesau yona se hedehedede.

*Yesu yona boita yo tolo'uyo ye hededehemasalaha
(Mataiyo 16:21-23, Luka 9:22)*

³¹ Na kabo Yesu ye hetubu yona hekahekatao ye hekatadi meta Tau Natuna kabo hekamkamna udoi'udoi udiyedi ye kamkamna. Na tamowai lakilakidi, taukaita-lasam tauwoyaidi, yo laugagayo taulauhekataena iya kabo se subu yo se unuheboita, na mayadai haiyona mulidiwai kabo ye tolo'uyo. ³² Yesu yona hedehedede wa ye masalahakalili, unai Petelo Yesu ye woyahesuwala na hetubu bena ye hededehekaiyawasi. ³³ Yesu ye tolobui ye kitalau yona hekahekatao wa udiyedi na ye hededebayao Petelo unai ye wane, “Ku tausuwala, kowa Satani. Kowa nige Yaubada yona nuwanuwatu ku nuwatuidi, na tamowai mo yodi nuwanuwatu udiyedi ku nuwanuwatu.”

*Yesu idohagi hemuhemuliwatanina
(Mataiyo 16:24-28, Luka 9:23-27)*

³⁴ Na kabo boda wa ye yoganedi se laoma yona hekahekatao maiyadiyao na ye hededelau udiyedi ye wane, “Ena hesau ye henuwa bena ye hemuliwatanigau, meta taba ye bom ye nuwagabae'uyoi na yona sataulo ye bahei** na ye hemuliwatanigau. ³⁵ Ena yona nuwatu bena yona mauli ye kabihekahini, meta yona mauli mamohoina kabo ye hetaukwadalele. Na ena tanoubu ta maulina ye nuwagabaei yau yo wasa namwanamwana debamaiwai, kabo mauli ye lobai. ³⁶ Taba tamowai hesau tanoubu ginaulidi maudoidi ye haidi, na ye bom yaluwana ye heyababa'uyoi, meta yona namwa saha? ³⁷ Saha

** **8:34:** Yona sataulo ye bahei: Hedehedede ta kaniyona meta bena ye talamgabaei'uyoi gonowana Yesu debanaena ye boita.

namwanamwana unai kabo yaluwana ne ye hai'uyoi?
³⁸Ena hesau teina isi ganaganawalina** yo yabayababana ta matadiwai ye mwadineigau yo yogu hedehedede ta ye mwadinedi, Tau Natuna hinage kabo ye mwadinei huyana Tamana yona didiga unai ye uyoma maiyana yona anelu tabudiyao.”

9

¹ Na kabo Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Ya hededemamohoi. Hekadi inai taba nige se boita kana siga Yaubada yona basileiya se kita ye lagema ma gigibwalina.”

*Yaubada Yesu kana kao ye bui
 (Mataiyo 17:1-8, Luka 9:28-36)*

² Mayadai haligigi-kesega se lau, na kabo Petelo, Yamesi, yo Yowane Yesu ye woyaidi se sae kuduli laki-lakina hesau kewanawai. Siya se bom mo menai. Heka-hekatao wa matadiwai na Yaubada Yesu kana kao ye bui. ³ Na kana kwama ye bui ye posi na ye namana-malikalili, nige gonowana yona posiposi ne tamowai hesau ye deulilobai kaiyaulina ta unai. ⁴ Na kabo Eliya maiyana Mose se taumasalaha na Yesu maiyadi se hedehedede. ⁵ Kabo Petelo ye hededelau Yesu unai ye wane, “Tanuwaga, ye namwakalili to kita inai. Unai taba gwau haiyona ka kabidi, hesau kowa yom, hesau Mose yona, yo hesau Eliya yona.” ⁶ Hedehedede wa ye hedede matawuwuna taudi haiyona wa se matausikalili, unai nige kabina ye kata saha dudulaina kabo ye hedede. ⁷ Na kabo yada ye taumasalaha ede ye sumadi. Na yada wa unai

** **8:38:** Isi ganaganawalina: Yesu ye hedede siya isi ganaganawalina matawuwuna yodi hekasisi Yaubada unai meta nigele, doha maitawasola mwanena nige ye hekasisiyei. Kaniyona ede teina isi ta Yaubada nige se hekasisiyei yo nige se mode yona laugagayo udiyedi. (↑Ganawali).

kalina hesau se lapui ye laoma ye wane, “Teina yau natugu ya gadosisiyei. Kwa lapulau iya unai!”⁸ Nige bayaona na se kaikewatakikili meta Mose yo Eliya nige se kitadi, na Yesu ye bom mo.

Hekahekatao Yesu unai Eliya se henamaiyei
(Mataiyo 17:9-13)

⁹ Yesu maiyadi kuduli wa unai se lidi se dobidobi na ye guguyaidi ye wane, “Saha wau kwa kita wa tabu tamowai hesau yona kwa hedehedede ye lau ee kana siga Tau Natuna boita unai ye tolo'uyo.”¹⁰ Siya se bom hedehedede wa se nuwanuwatui yo se hedehededei se wane, “Boita tolo'uyona meta kaniyona ede saha?”¹¹ Na kabo se henamaiyei se wane, “Matawuwuna saha to laugagayo taulauhekataena se wane, Eliya** taba ye uyomabaguna?”¹² Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Mamohoi, Eliya ye laomabaguna na ginauli maudoidi ye kabinonohaidi. Yo hinage Buka Tabuna unai se kuliyako se wane, ‘Tau Natuna kabo ye kamkamnakalili yo se laukwatakwataei.’¹³ Na ya hededelaowa, Eliya ye laomako,** na saha yababadi se nuwatuidi na se henuwadi wa tamowai se ginaulidiko iya unai, doha iya wasana unai se kuliyako.”

Yesu wawaya ye henamwanamwa
(Mataiyo 17:14-21, Luka 9:37-43)

¹⁴ Na kabo se lage kadi kahao wa udiyedi. Na bodalak-ilaki se kitadi meta kadi kahao wa se tolohetakikilidi, yo hinage laugagayo taulauhekataena hekadi maiyadiyao se

** **9:11:** Eliya: Dius yodi nuwatu bena Eliya kabo se kita ye baguna ye uyoma tanoubu ta na kabo Keliso. Yo se nuwatui Eliya yona uyoma ne unai taba nige kamkamna ye hekalu. ** **9:13:** Eliya ye laomako: Yesu iya Yowane Babatiso ye hedehededei, yona laulau yo yona paisowa doha Eliya. Kabo hinage Mataiyo 11:13-14 yo Mataiyo 17:10-13 kwa hasilidi.

haihaikawayagala. ¹⁵ Na tamowai wa Yesu se kita meta kaluwadi se loi na se heloi se lau iya se lautokiyei. ¹⁶ Na Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Komiu saha kwa haihaikawayagalaie?” ¹⁷ Boda wa luwadiwai tamowai hesau ye wane, “Tanuwaga, natugu ya woyaiyama kalimwai. Yaluwa yababana iya ye luwui, unai nige gonowana ye hedehedede. ¹⁸ Ena yaluwa yababana iya ye hai kabo ye gabadobiyei bwatano ne unai, na kawana ne unai kabo gwasapulo se pesa, yo hinage kawana ye kapuyahisi yo tauna se todi. Yom hekahekatao ya kaibwadaidi bena yaluwa yababana ne se hededehepesa na nige gonowadi.” ¹⁹ Na kabo Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Komiu isi ta, nige yomi sunuma! Kabo ya miya'uyo lohana doha saha kalimiyena? Kwa kamnayabayababa! Wawaya me kwa baheiyama kaliguwai.” ²⁰ Na kabo wawaya wa se woyalae Yesu unai. Huyana yaluwa yababana Yesu ye kita ede wawaya wa ye gulidobi bwatano unai. Ye tapitapipili yo ye gwasagwasapulo. ²¹ Yesu gama wa tamana ye henamaiyei ye wane, “Kauyana teina kasiyebwa ta ye tubu iya unai?” Tamana wa ye wane, “Ma gagilina unai. ²² Huya badobado iya ye gabadobiyei kaiwa kalakalasila yo waila unai bena kabo ye unuhemwaloi. Na ena kowa gonowam, kabo ku katekamkamnaegai yo ku saguigai.” ²³ Yesu ye wane, “Ye saha to ku wane, ‘ena kowa gonowam’? Ginauli maudoidi kabo se masalaha taukawamamohoiyeigau unai.” ²⁴ Na gama wa tamana ma kalinalakilakina ye hededebui ye wane, “Ya kawamamohoiyego! Na yogu sunuma gagilina ta unai ku saguigau.” ²⁵ Na Yesu boda wa ye kitadi se laulaugogoima iya unai, ede ye hededelau yaluwa yababana wa unai ye wane, “Yaluwa beyakolakolana yo una'unana, yau ya hededelaowa, wawaya me ku pesagabae na tabu ku luwu'uyo iya unai.” ²⁶ Na yaluwa yababana wa ye yogahi ede wawaya wa ye nukui na ye laugabaei. Na gama

wa kana kao doha tamowai boiboitana, unai boda wa yodi nuwatu bena ye boitako. ²⁷ Na Yesu ye kabilau wawaya wa nimana unai ye kabihetolo, ede ye tolo. ²⁸ Na kabo Yesu maiyana hekahekatao se mwalaesae numa kalona unai. Metai siya se bom na se henamaiyei se wane, “Ye saha to nige gonowamai wawaya ne unai yaluwa yababana ne ka hededehepesa?” ²⁹ Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Yaluwa kana kao doha teina ta, meta tapwalolo mo unai** kabo kwa hededehepesa.”

*Yesu yona boita yo tolo'uyo ye hededehemasalaha'uyoi
(Mataiyo 17:22-23, Luka 9:43-45)*

³⁰ Kabo Yesu maiyana hekahekatao magai wa se laugabae na Galili unai se laulau. Yesu nige ye henuwa bena tamowai kabina se kata meta siya ede haedi, ³¹ matawuwuna yona hekahekatao wa ye hekatadi. Ye hededelau udiyedi ye wane, “Tamowai hesau kabo Tau Natuna kana ye walohai na ye moselaei tamowai nimadiwai na se unuhemwaloi. Se unuhemwaloi na ye boita, na mayadai haiyona mulidiwai kabo ye tolo'uyo.” ³² Na Yesu saha ye hedehedeidei ta meta yona hekahekatao wa nige se nuwatulobai. Iyamo nige se henamaiyei, matawuwuna ede se matausi.

*Kaiteya ye saekalili Yaubada matanawai?
(Mataiyo 18:1-5, Luka 9:46-48)*

³³ Na kabo se lage Kapelenauma unai. Siya numa hesau kalona unai, na Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Komi saha kwa hetahetala keda ne unai?” ³⁴ Siya nige kalinadi, matawuwuna keda wa unai se bom se henahenamai'uyoidi luwadi ne unai kaiteya ye saekalili. ³⁵ Yesu ye tulidobi na Saudoudoi-labui wa ye yoganedi

** 9:29: Tapwalolo unai: Kulikuli beyabeyadi hekadi se kulitubei doha teina: tapwalolo yo kaihudi mo unai.

na ye wane, “Yaubada matanaena kaiteya tamowai ye henuwa bena ye baguna, taba ye lau ye mulitamolosi, yo ye hemala heyayai tauhaina mamohoi.”

³⁶ Na kabo Yesu ye kabilau wawaya gagilina hesau nimana unai. Ye kabihetolo matadiyena na ye labasiyama na ye wane, ³⁷ “Taba kaiteya wawaya gagilina hesau doha teina ye yogaisini yau hesaguwai, meta yau ye yogaisinigau. Yo kaiteya ye yogaisinigau meta nige yau mo ya bom ye yogaisinigau, na tauhetamaligauma wa ye yogaisini.”

*Kaiteya nige ye guduguduida meta iya kada kaha hesau
(Mataiyo 18:6-9, Luka 9:49-50 yo 17:1-2)*

³⁸ Na Yowane ye hededelau Yesu unai ye wane, “Taulauhekata, tamowai hesau ka kita hesamyena yaluwa yababadi tamowai udiyedi ye hededehepesadi. Na ka hededelau unai taba ye kaiyawasi, matawuwuna iya nige kada kaha hesau.” ³⁹ Yesu ye wane, “Tabu kwa hekahekaiyawasi, matawuwuna kaiteya laulaugigibwali ye ginauli yau hesaguwai, iya taba nige gonowana ye tolobuimwamwayau na ye hededeheyaheyababagau. ⁴⁰ Kaiteya nige ye guduguduida, iya meta tausaguida hesau. ⁴¹ Ya hededemamohoi: Kaiteya waila kaputina ye leyawa yau hesaguwai matawuwuna kowa Keliso yona meta unai maisana kabo ye hai.”

Yesu ye guguyaida bena tabu yababa kedadi udiyedi ta laulau

⁴² “Tausunumaegau hesau doha teina wawaya gagilina ta, ena tamowai hesau iya ye woyahesuwala na yababa ye ginauli, meta ye namwa mo taba weku lakilakina gadonawai se kau na se tudobiyei gabwawai. ⁴³⁻⁴⁴ Ena nimam hesau ye woyahesuwalago na yababa ku ginauli, ku bolihai. Ye namwa mo taba nimam kesega unai mauli nige kana siga ku hai, na kabo ma nimalabulabuim na

ku lau kaiwa kalakalasina nige yona huyaboso unai.**
 45-46 Yo ena kaem hesau ye woyahesuwalago na yababa ku
 ginauli, meta ku bolihai. Ye namwa mo kaem kesega unai
 mauli nige kana siga ku hai, na kabo ma kaelabulabuim
 na Yaubada ye gabalaego kaiwa kalakalasina unai.** 47 Yo
 hinage ena matam hesau ye woyahesuwalago yababa
 unai, ku lamohai na ku gabaei. Ye namwa mo taba
 matam kesega na Yaubada yona basileiya unai ku lage, na
 kabo ma matalabulabuim na Yaubada ye gabalaego kaiwa
 kalakalasina unai,
 48 ‘temenai mwatamwata buluma taukaikaidi taba nige se
 mwaloi,
 yo kaiwa nige yona kababoso.’ (Aisaiya 66:24)
 49 Yaubada kabo ye hekalitagomiu kaiwa kalakalasina
 unai.** 50 Kalita meta ye namwa, na taba ye tomatoma,
 kabo idohagi na ye kalita'uyo? *Nige gonowana!* Taba kalita
 kalimiuwai** yo kwa hainuwakesega na kwa miya.”

10

Paliseya tamowaidi Yesu unai inawase laugagayona se

** 9:43-44: Nimakulikuli beyabeyadi hekadiyo se kuli doha teina lausoiso
 44 unai: temenai mwatamwata buluma taukaikaidi taba nige se mwaloi,
 yo kaiwa nige yona kababoso. ** 9:45-46: Kaiwa kalakalasina unai:
 Kulikuli beyabeyadi hekadiyo se kuli doha teina lausoiso 46 unai: temenai
 mwatamwata buluma taukaikaidi taba nige se mwaloi, yo kaiwa nige yona
 kababoso. ** 9:49: Ye hekalitagomiu kaiwa kalakalasina unai: Kalita
 meta Isalaela unai se tole kai hekadiyo udiyedi na bena ye bawa ye loha na
 tabu ye pwasa, yo kalita hinage kaitalagam kabaha'a'adi (Lewitikasi 2:13).
 Hedehedede hekalitagomiu kaiwa kalakalasina unai ne kaniyona nuwana
 hekankamna unai Yaubada yona tamowai ye kabinonohaidi na se a'a yo se
 namwa iya matanawai. ** 9:50: Kalita meta hinage kawakeha yo
 nuwadaumwali miyamiyadi heyaheyasonidi.

*henamaiyei**(Mataiyo 19:1-12)*

¹ Yesu ye dalahai ye lau Yudeya tehana hesau unai ye lage, iya ede Yolidani sagasagana halitana kawasina ne unai. Temenai hinage bodalakilaki se lagegogoma Yesu unai na ye hekatadi. Iya yona laulau doha tenem.

² Huyana ne unai kabo Paliseya tamowaidi hekadi se laoma iya unai bena se laukita ede se henamaiyei se wane, “Taba tamowai hesau mwanena ye inawasei, meta ye dudulai?”

³ Na Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Mose yona laugagayo sahasahana ye leyawa?”

⁴ Se wane, “Mose ye talam bena tamowai ye inawase, na ye wane bena inawase pepwana ye kulibagunai, kabo gonowana mwanena ye hetamali ye lau.”

⁵ Na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Teina laugagayo ta Mose ye kuli komiu yomiu, matawuwuna nuwamiu se kwailolokalili.

⁶ Huyana Yaubada tanoubu ta ye hetubu meta loheya yo waihiu ye ginaulidi.**

⁷ Unai ede loheya kabo tamana yo sinana ye laugabaedi na ye patulau mwanena unai,

⁸ na siya taudi labui se hemala buluma kesega.**

Unai siya nige tamowai labui, na se hemala tamowai kesega.

⁹ Unai Yaubada saha ye tolekesegai meta tabu tamowai hesau ye hetatagwaligwali.”

¹⁰ Huyana se uyo numa kalona unai ede yona hekahekatao Yesu yona hedehedede wa se henamaiyei.

¹¹ Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Kaiteya tamowai mwanena ye inawasei na waihiu hesau ye tawasolai, meta iya ye ganawali.

¹² Yo kaiteya waihiu iya mwanena ye inawasei na loheya hesau ye tawasolai, meta iya hinage ye ganawali.”

** 10:6: Genese 1:27

** 10:8: Genese 2:24

Yesu ye kaibwada Yaubada unai kabo wawayao ye kita-hetetedi

(Mataiyo 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Huya hesau kabo tamowai hekadi wawayao gagilidi se woyalaedi Yesu unai bena kabo ye kabitonogidi yo ye hededehenamwadi. Na yona hekahekatao wa tamowai wa se hededehekaiyawasidi. ¹⁴ Yesu ye kitadi na ye koipiledede ye hededelau yona hekahekatao wa udiyedi ye wane, “Wawayao gagilidi ne bena se laoma kaliguwai, na tabu kwa guduguduidi, matawuwuna tamowai yodi sunuma doha teina wawayao ta meta galewa basileiyana ne siya yodi. ¹⁵ Ya hededemamohoi: Kaiteya tamowai Yaubada yona basileiya nige ye hai ma sunumana doha wawayo gagilina ta, meta taba nige ye lusola Yaubada yona basileiya unai.” ¹⁶ Na kabo wawayao wa ye labasidi na nimanana ye tolesaedi kewadiwai na ye hededehenamwadi.**

Tamowai gogogogona Yesu unai mauli nige kana siga henamaina ye henamaiyei

(Mataiyo 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Yesu ye hetubu bena ye dalahai, na tamowai hesau ye heloi ye laoma ye tulibono Yesu talanuwana wa unai na ye henamaiyei ye wane, “Tanuwaga namwanamwana, taba saha ya ginauli kabo mauli nige kana siga ya hai?” ¹⁸ Yesu ye hededelau unai ye wane, “Ye saha to ku wane yau ya namwa? Nige tamowai hesau ye namwa, na Yaubada ye bom mo. ¹⁹ Laugagayo kabidi ku kata: Tabu ku kaiunu, tabu ku ganawali, tabu ku kaiwahali, tabu lauhetala unai ku hededelupolupo, tabu tamowai hesau ku lupohai, yo hinage tamam yo sinam ku hekasisiyedi.” ²⁰ Tamowai wa ye wane, “Taulauhekata, ma gagiligu unai ye laoma teina

** **10:16:** Ye hededehenamwadi: Yesu ye kaibwada Yaubada unai bena wawayao ne ye kitahetetedi.

meta laugagayo maudoidi ta ya miyawatanidi.” ²¹ Yesu ye kitalau ma gadosisina na ye wane, “Kabikabi kesega mo sola nige ku ginauli. Yom gogo maudoidi ku lokunegabaedi, na monidi ne ku moseidi taudehadeha yodi, na kabo galewa ne unai ku wasawasa. Na kabo ku laoma ku hemuliwatanigau.” ²² Hedehedede wa ye lapui ede ye siliyata na ye dalahai ye lau ma nuwakamkamnana, matawuwuna ede ye gogokalili.

²³ Kabo Yesu yona hekahekatao ye kitahetakikilidi na ye hededelau udiyedi ye wane, “Tamowai gogogodi bena se lusola Yaubada yona basileiya unai meta ye pilipikalili.” ²⁴ Yona hedehedede wa unai se siliyata. Na ye hedede'uyo ye wane, “Natuguwao, Yaubada yona basileiya lusolana meta ye pilipikalili.” ²⁵ Doha kamela nige gonowana diu duhanawai ye lusola, gonogonowana doha tamowai gogogogona, iya hinage nige gonowana ye lusola Yaubada yona basileiya unai.” ²⁶ Yesu yona hekahekatao wa kabo se siliyatakalili na se henahenamai'uyoidi se wane, “Kaiteya kabo mauli nige kana siga ye hai?” ²⁷ Yesu ye kitalau udiyedi na ye wane, “Tamowai kalidiwai nige gonowadi, na Yaubada kalinawai. *Iya gonowana tamowai ye haidi se lau yona basileiya unai*, matawuwuna Yaubada ginauli maudoina gonowana ye ginaulidi.”

²⁸ Na Petelo ye hededelau Yesu unai ye wane, “Kai kabo idohagi? Yoma gogo maudoidi ka laugabaediko na ka hemuliwatanigo.” ²⁹ Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Ya hededemamohoi: Kaiteya yona numa, kana kahao, lounao, tamana, sinana, natunao, yo yona koya ye laugabaedi yau debaguwai yo ewaneliya debanawai, ³⁰ teina huya ta unai Yaubada kabo ginauli maudoidi udiyedi ye kainauyakaliliyei, yona numa, kana kahao, lounao, sinana, natunao, yo yona koya kabo se badokalili. Yo hinage pilipili kabo ye hekalodi, na malaitom huya

kabo mauuli nige kana siga ye hai. ³¹ Na tamowai ta kitahesae'useidi meta se bado kabo se laoma se dobi, na tamowai ta kitadobidobiyei'useidi wa meta se bado kabo se laoma se sae.” **

Yesu yona boita hedehedena hehaiyonana

(Mataiyo 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Yesu yona hekahekatao ye bagunaedi se laulau Yelusalema. Yona hekahekatao wa se siliyata yo tauhemuliwatanina hekadiyo wa se matausi. Iya kabo yona hekahekatao wa ye woyahesuwaladi na ye hedede-hemasalaha udiyedi saha kabo ye tubu iya unai ³³ ye wane, “Kwa lapulapuinaamwanamwa! Teina ta saesae Yelusalema. Na temenai taukaitalasam tauwoyaidi yo laugagayo taulauhekataena udiyedi kabo tamowai hesau Tau Natuna kana ye walohai. Kabo se koitalaliu na se hekasa bena se unui, na kabo se moselaei dagela tamowaidiyao kalidiwai. ³⁴ Na siya kabo se talatalawasiyei yo se kaikaisoi yo se pidili yo kabo se unuhemwaloi. Na mayadai hehaiyonana unai kabo ye tolo'uyo.”

Yamesi yo Yowane yodi kaibwada

(Mataiyo 20:20-28)

³⁵ Sebedaiyo natunao Yamesi yo Yowane se laoma Yesu unai se wane, “Tanuwaga, saha ka kaibwadai ne, ka henuwa bena ku ginauli yomai.” ³⁶ Yesu ye henamaiyedi ye wane, “Komiu saha kwa henuwa bena ya leyawa?” ³⁷ Na se wane, “Ku hededehesunumagai taba yom basileiya unai kai tauma labui kabo teha saesaena unai ka tuli, hesau kowa nimakahatum na hesau seuseulim unai.” ³⁸ Na

** **10:31:** Lausoiso ta meta Maleko yona kulikuli wa unai ye kuli, Na taubaguna se bado kabo se mulita, na taumulita se bado kabo se baguna. Teina unai Yesu tauhemuliwatanina, siya tanoubu ta unai tamowai dobidobidi yo dehadehadi, yo Dius yodi tauwoyawoya tamowaidi ye heyasoniyedi.

Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Komiu saha kwa kaikaibwadai ta meta nige kabina kwa kata. Kaputina yau kabo unai ya numa ne, gonowamiu kabo unai kwa numa? Yo hinage babatiso kabo ya hai^{**} ne gonowamiu kabo kwa hai?”³⁹ Na se wane, “Kai gonowamai.” Kabo Yesu ye wane, “Mamohoi, komiu kabo kagu kaputi ne unai kwa numa, yo yogu babatiso ne unai kabo kwa babatiso,⁴⁰ na yau nige gonowana ya hineli kaiteya kabo kahatugu unai ye tuli yo kaiteya seuseuligu unai ye tuli. Teina kabatuli ta tamagu ye hinelinonohaidiko kaiteyadi kabo udiyedi se tuli.”

⁴¹ Yamesi yo Yowane yodi hedehedede wa hekahekatao hekadiyo wa se lapui ede se koipili. ⁴² Kabo Yesu ye yogagogoidi na ye wane, “Komiu kabina kwa kata meta dagela tamowaidi yodi wasawasa yodi tamowai se tanuwagaidi yo idohagi yodi tauwoyawoya laugagayo bayabayaona unai se loinaedi. ⁴³ Na komiu tabu doha tenem. Kaiteya ye henuwa bena yomi bada, iya taba yomi heyayai tauhaina. ⁴⁴ Yo kaiteya ye henuwa bena ye baguna luwamiuyena, meta iya tamowai maudoidi yodi heyayai tauhaina. ⁴⁵ Matawuwuna Tau Natuna ye laoma nige bena tamowai iya yona se paisowa, na iya bena tamowai yodi ye paisowa na yona mauli ye mosegabaei na unai tamowai maudoidi ye hemaisahaidi na se mauli.”

Yesu Batimaiyo matana ye helaladi

(Mataiyo 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Yodi kabalau wa unai kabo se lage Yeliko unai. Na Yesu maiyana hekahekatao yo bodalakilaki maiyadiyao magai wa se laugabae, na tamowai matagibugibuna hesau hesana Batimaiyo, Timaiyo natuna, keda dedekanawai ye

**** 10:38:** Kaputina yau kabo unai ya numa ne, yo, babatiso kabo ya hai ne: Teina hedehedede labui ta kaniyodi ne meta kesega, iya ede Yesu hekamkamna kabo ye hekalo ne heyaheyasonina.

tutuli na ye kaikaibwadamoni. ⁴⁷ Na huyana Batimaiyo wasa ye lapui meta Yesu Nasaleta tamowaina ye laolaoma dedekana ne unai, kabo ye yogalau unai ye wane, “Yesu, Dawida natuna, ku katekamkamnaegau!” ⁴⁸ Na tamowai gwaudi iya se dilai se wane, “Ku mwanou!” Na iya kabo ye yogalakilaki na ye wane, “Dawida natuna, ku katekamkamnaegau!” ⁴⁹ Ede Yesu ye talutolo na ye hededelau yona hekahekatao wa udiyedi ye wane, “Tamowai ne kwa yoganeyama.” Ede se yogalau unai se wane, “Nuwam ye talu na ku tolo! Yesu ye yoganeigo!” ⁵⁰ Taumatagibugibu wa kana kwama ye haigabaei na ye kamposi na ye lau Yesu unai. ⁵¹ Yesu iya ye henamaiyei ye wane, “Saha ku henuwa bena ya ginauli kalimwai?” Tamowai matagibugibuna wa ye wane, “Kagu tanuwaga, ya henuwa taba matagu ku helaladi.” ⁵² Yesu ye hededelau unai ye wane, “Ku lau, yom sunuma debanawai ku namwanamwa.” Na mahanana ne unai tamowai wa matana se lala ede Yesu ye hemuliwatani keda wa unai se lau.

11

Yesu se hailobai yo se hedebasae doha wasawasa Yelusalema unai

(Mataiyo 21:1-11, Luka 19:28-38, Yowane 12:12-19)

¹ Yesu ma kana bodao Yelusalema se hanahanawui, na se lage Betepage yo Betaniya dedekadiwai, Olibe koyana unai. Na kabo yona hekahekatao labui ye hetamalidi se lau ² na ye hededelau udiyedi ye wane, “Kwa lau na magai ne unai kabo donki natuna kwa kita se paihekahini duu unai, sola nige tamowai hesau ye tulisae unai. Kwa yailihai na kwa woyaiyama. ³ Ena tamowai hesau ye henamaiyeigomiu ye wane, ‘Saha temeta kwa ginauli?’, kabo kwa wane, ‘Guiyau ye henuwa na mahana

kubwakubwa mo unai kabo ye hetamali'uyoiyama.' ” ⁴ Se lau ede donki natuna wa se kita duu unai se paihekahini. Se yaiyaili, ⁵ na tamowai hekadi temenai se totolo se hededelau kalidiwai se wane, “Ye saha to donki natuna ne kwa yaili?” ⁶ Yesu saha ye hedede kalidiwai wa gonogonowana hinage se hedede udiyedi ede suisui wa se talamyei. ⁷ Donki natuna wa se woyai se laeyama Yesu unai. Na kadi kwama se tolesaedi kewana ne unai, na Yesu ye tulisae unai. ⁸ Tamowai hekadi kadi kwama se yesedi keda wa unai, na hekadi hinage kaiwa lagadi se bolidi na keda wa unai se yesedi. ⁹ Kaiteyadi se baguna yo se mulita na Yesu maiyadi se laulau meta se heyoheyoga se wane, “Hosana!”**

“Ka hedebaseago, kowa Guiyau hesanawai ku laoma!”**

¹⁰ “Ka hedebaseago, kowa kama kulutubu Dawida kana isimulita. Ku laoma ku tanuwagaigai!”

“Hosana saesaekalilina!”

¹¹ Na kabo Yesu ye lusae Yelusalema na ye mwalae Numa Tabuna bakubakuna unai na ginauli maudoidi ye kitasipwaidi. Na ye hetubu ye meimeilahi, unai Numa Tabuna bakubakuna wa ye pesagabae, na maiyana hekahekatao se uyo Betaniya.

*Yesu kaiwa ye kawagulaiyei
(Mataiyo 21:18-19)*

¹² Mala ye tom kabo Betaniya se laugabae se laulau na Yesu ye tauhasahasali. ¹³ Kedalohawai ye kitalau kaiwa hesau** ma lugulugu na ye kita, ede kaniyona hesabana ye lau. Na ye kita wa meta lugugaibuna, matawuwuna

** **11:9:** Hosana meta kalina Alamaiki hedehededena, na kaniyona ede, Ya kaibwadaigo, ku saguigau! Na Yesu yona huyamiyawai hedehedede ta unai Yaubada se hedebaseai, doha se wane, Yaubada galewa unai ta hedebaseai!

** **11:9:** Same 118:25-26 ** **11:13:** Kaiwa ta hesana ede fig dimdim unai, na kaniyona se kamnakalili.

kaiwa wa nige yona huyakaniyo. ¹⁴ Ede Yesu kaiwa wa ye kawagulaiyei ye wane, “Taba nige tamowai hesau kaniyom ye kai'uyoi.” Yona hekahekatao hedehedede wa se lapui.

Yesu taulokune ye henakudi se pesa Numa Tabuna bakubakuna unai

(Mataiyo 21:12-17, Luka 19:45-48, Yowane 2:13-22)

¹⁵ Na kabo se lage Yelusalema ede Yesu ye mwalae Numa Tabuna bakubakuna unai. Na ye hetubu taulokune yo tauhemahemaisa ye henakudi se pesa. Yo hinage moni tauheduhedudu yodi hatahata ye kahalabuidi. Yo kaitalasam bunebunediyao taulokunedi yodi kabatuli ye buikahalaedi. ¹⁶ Na ye laugagayoidi tabu tamowai hesau lokune ye bahei na ye mwalae Numa Tabuna bakubakuna unai. ¹⁷ Yona lauhekata wa unai ye hededelau udiyedi ye wane, “Se kuliyako se wane:

‘Yogu numa meta tamowai maudoidi yodi kabatapwalolo numana.’ *(Aisaiya 56:7)*

Iyamo komiu kwa hai ye hemala taukaikaiwahali yodi kabamiya.” ¹⁸ Taukaitalasam tauwoyaidi yo laugagayo taulauhekataena hekadi yona hedehedede se lapui ede keda se wase bena taba idohagi kabo se unui. Na Yesu se matausiyei, matawuwuna ede tamowai gwaudi yona lauhekata wa se nokoei.

¹⁹ Ye meimeilahi ede Yesu maiyana hekahekatao Yelusalema se laugabaei.

Sunuma gigibwalina Yesu ye lauhekataei

(Mataiyo 21:20-22)

²⁰ Malatomtomyena se uyo Yelusalema na se laulau ede kaiwa wa se kita meta ye wowoya yo ye pogi. ²¹ Saha ye tubu wa Petelo nuwana ne unai ye sae ede ye hededelau Yesu unai ye wane, “Tanuwaga, ku kitalau! Lahi

kaiwa wa ku kawagulaiyei wa ye pogi.”²² Kabo Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Yaubada kwa sunumai.²³ Ya hededemamohoi: Ena hesau ye hededelau teina kuduli ta unai ye wane, ‘Ku tuudobiyego gabwa ne unai’, na nige ye nuwalabulabui, na ye sunuma mo bena yona kaibwada ne Yaubada kabo ye ginauli, meta kabo Yaubada ye ginauli.²⁴ Unai ya hededelaowa, tapwalolo unai saha kwa kaibwadai na kwa sunumai meta kwa hai, kabo Yaubada ye leyawa.²⁵⁻²⁶ Na yomi huyatapwalolo Yaubada unai, na ena yomi pilipili kami kahao hekadi udiyedi, bena kwa nuwatugabaedi, metai kabo Yaubada tamamiu galewa unai yomi yababa hinage ye nuwatugabaedi.”**

*Yesu yona gigibwali se henamaiyei
(Mataiyo 21:23-27, Luka 20:1-8)*

²⁷ Kabo se lage'uyo Yelusalema unai na Yesu Numa Tabuna bakubakuna unai ye taitaihileede taukaitalasam tauwoyaidi yo laugagayo taulauhekataena yo tamowai lakilakidi se laoma iya unai²⁸ na se henamaiyei se wane, “Kaiteya yona gigibwaliyena teina laulau ta ku ginaulidi, yo kaiteya yom dudulai ye haiyawa na taulokulokune wa ku henakuhepesadi?”²⁹ Yesu ye hededebui ye wane, “Kabo hinage henamai hesau ya henamaiyeigomiu. Na ena yogu kwa hedehedede, kabo hinage ya hededehe-masalaha kaiteya yona gigibwaliwai teina ginauli ta ya ginaulidi.³⁰ Yowane yona gigibwali haedi ye hai na ye hebahebatiso? Yaubada unai o tamowai udiyedi? Hage, yogu kwa hedehedede.”

³¹ Siya se bom se henahenamai'uyoidi se wane, “Taba ta wane, ‘Yaubada unai ye hai’, iya kabo ye wane, ‘Ede

** **11:25-26:** Lausoiso 26 meta kulikuli beyabeyadi hekadiyo mo se kuli doha teina: “Ena taba komiu yodi yababa ne nige kwa nuwatugabaedi, meta hinage tamamiu galewa unai yomi yababa taba nige ye nuwatugabaedi.”

ye saha to nige kwa kawamamohoiyei? ³² O taba ta wane, ‘Tamowai udiyedi’, kabo boda se heyababada.” (Na boda se matausiyedi, matawuwuna maudoidi Yowane se kitayako meta iya peloweta mamohoina.) ³³ Unai kabo se hededelau Yesu unai se wane, “Nige kabina ka kata.” Unai Yesu ye wane, “Kabo yau hinage taba nige yomiu ya hedehedede kaiteya yona gigibwali unai ginauli ta ya ginaulidi.”

12

Taukitakitahetete yababadi palabolena (Mataiyo 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Na kabo Yesu ye hetubu ye hededepalabole tamowai lakilakidiyao wa kalidiwai ye wane, “Tamowai hesau wine koyana ^{**} ye kumai, na ye ganahetakikili, wine kaniyodi kabatamtam ye ginauli, yo kabayaiyaiwa numana ye kabi. Na kabo yona wine koyana ye mosei taukitakitahetete hekadiyo kalidiwai na ye lau magari hesau keda lohaloha unai. ² Wine yona huyakaniyo ye lage ede yona heyayai tauhaina hesau ye hetamali ye lau taukitakitahetete wa kalidiwai bena koya tanuwagana yona wine kaniyona ye haidi. ³ Taukitakitahetete wa heyayai tauhaina wa se kelebese yo se pidili, na se hetamali ye uyo ma nimagai-buna.

⁴ Heyayai tauhaina hesau ye hetamali'uyoi. Iya kuluna se koilapai yo se kabihenayaikaliliyei. ⁵ Hinage hesau ye hetamali'uyoi. Iya se koihemwaloi. Na gwaudi kabo ye

12:1: Wine koyana meta tano hesau maimaina hesana ede wine kabakumaina. Tamowai wine kaniyodi se gigidi na se tamdi, meta kaedi se hepaisowa se utuhihi kabatamtam tehanawai. Masina wa se ini waina pakudi udiyedi na se tole ye lau ee ye bui na ye bayao. Numanuma ne hesana ede waina. Waina wa ye hemala mayadai badobado numanuma siya Dius kalidiwai.

hetamalidi se lau, meta hekadiyo se pidilidi yo hekadiyo se koihemwaloidi. ⁶ Laulau te ye lau ee iya natuna tahuuwana ye bom mo maiyana se miyamiya. Na ye hetamalimulitai na ye nuwatui ye wane, 'Yau natugu, unai kabo se hekasisiyei.' Na ye lau. ⁷ Taukitakitahetete wa se kita ye laolaoma ede se koitalaliu se wane, 'Teina ta koya tanuwagana natuna tahuuwana. Kwa laoma ta koihemwaloi, na yona gogo kabo ta hai yoda.' ⁸ Na se kelebese se koihemwaloi na se gabaedikwaei gana dagelana wa unai.

⁹ Koya tanuwagana kabo saha ye ginauli? Iya kabo ye laoma koya taukitakitahetetena wa ye unuhemwaloidi, na kabo wine koyana wa ye moselaei tamowai hekadi se kitahetete. ¹⁰ Komiu taba kabina kwa kata Buka Tabuna unai saha se kuli wa,

'Taukabinuma weku se subu'usei wa meta ye hemala kabakabinuma wekuna namwanamwana yo saesaekalilina.

¹¹ Teina ta meta Guiyau ye ginauli, na matadaena kitakitana meta ye namwakalili.'" (*Same 118:22-23*)

¹² Yesu yona palabole wa Dius yodi tamowai lakidiyao wa se nuwatulobai meta siya kadi hedehehede, unai bena se kabihekahini. Iyamo boda wa se matausiyedi, unai ede se laugabaei.

Takisi monina hedehehedena
(*Mataiyo 22:15-22, Luka 20:20-26*)

¹³ Huya hesau kabo Paliseya tamowaidi yo Heloda yona tamowai hekadi se hetamalidi se lau Yesu unai yona hedehehede unai bena se hekalabesibesi. ¹⁴ Se lage iya unai kabo se wane, "Taulauhekata, kabina ka kata meta kowa ku dudulai. Tamowai nige ku matausiyedi, matauwuwuna tamowai nige ku hekasisigaibuidi. Na Yaubada yona keda mamohoina mo ku lauhekataei. Ye dudulai kabo takisi

ka mosei Sisa** unai o nige? ¹⁵ Kabo ka tole o tabu ka toletole?”

Yodi kailupolupo Yesu ye kita na ye wane, “Idohagi to bena kwa lautonogigau? Hage, denali** hesau kwa leyama ya kita.” ¹⁶ Ede denali wa se mosei Yesu unai na ye wane, “Teina kaiteya kana kao yo hesana?” Se wane, “Sisa.” ¹⁷ Kabo Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Saha Sisa yona, kwa mosei Sisa unai, na saha Yaubada yona, kwa mosei Yaubada unai.” Hedehedede wa se lapui ede se nokoeikaliliyei.

Tautolo'uyo meta nige se tawatawasola
(Mataiyu 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadusiya** tamowaidi yodi nuwatu tauboiboita taba nige se tolo'uyoma. Na se laoma Yesu se henamaiyei se wane, ¹⁹ “Taulauhekata, Mose yona kulikuli unai ye wane, ena tamowai hesau ye boita, na mwanena ye miyamiya, na nige natunao, meta bena kana kaha hesau kwabulina ne ye tawasolai na natunao ye labasidi, kabo se hemala kana kaha wa natunao.** ²⁰ Huya hesau tamowai hesau natunao loheloheyao badodi haligigi-labui. Taubaguna ye tawasola, nige natunao, na ye boita. ²¹ Kana kaha helabuina kwabuli wa ye tawasolai. Iya hinage nige

** **12:14:** Sisa meta Loma tamowaidi yodi wasawasa saesaena. Buka Suau unai *kaisala* se hepaisowa, na kalinadaena meta Dimdim yodi katakataena ta watani. ** **12:15:** Denali meta Loma tamowaidiyao yodi moni hesau,

yo yodi takisi ne unai se hemaisadi. ** **12:18:** Sadusiya meta Dius kadi boda hesau. Siya meta Dius babadadiyao Sunedeli unai se bado na kabo hekadiyo. Hinage se gogokalili. Se tolobayao laugagayo bukadiyao haligigi (Genese ye lau Dutelonomi) udiyedi. Na yodi nuwatu doha teina: Teina tanoubu ta meta kabamiya namwanamwana. Unai boita tolo'uyona siya nige se kawamamohoyei yo hineli mayadaina yo mauli hesau matada ne unai nige se nuwatui. ** **12:19:** Dutelonomi 25:5-6 ku hasili.

natunao, na ye boita. Na hehaiyonadi ye tawasolai wa gonogonowana. ²² Yodi haligigi-labui waihiu kesegana wa se tawasolai, na nige natudiyao. Sine wa kabo hinage ye boita. ²³ *Unai yoma henamai ede teina:* Badodi haligigi-labui wa meta waihiu wa se tawasolai, na tolo'uyoma unai waihiu wa kabo kaiteya mwanena?" ²⁴ Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, "Komiu kwa nuwapwanopwanokalili matawuwuna kulikuli tabudi yo Yaubada yona gigibwali nige kabidi kwa kata. ²⁵ Huyana tauboiboita se tolo'uyoma taba nige se tawasola yo taba nige se hetahetawasola. Na siya kadi kao kabo doha galewa aneludiyao. ²⁶ Na tauboiboita yodi tolo'uyoma Mose yona buka unai saha ye kuli wa kwa hasili e nige? Temenai, Yaubada ye taumasalaha kaiwa hesau unai, na kana kao doha kaiwa ye kalapulupululu. Na ye hededelau Mose unai ye wane, 'Yau Abelahama yona Yaubada, yo Isako yona Yaubada, yo Yakobo yona Yaubada.' (*Esodo 3:6*) ²⁷ Yaubada ta iya nige tauboiboita yodi Yaubada, na iya taumaumauli mo yodi Yaubada. Komiu nuwamiu se pwanopwanokalili."

Laugagayo saesaekalilidi

(*Mataiyo 22:34-40, Luka 10:25-28*)

²⁸ Na laugagayo taulauhekataena hesau ye laoma ede saha se hetahetaladi wa ye lapuidi. Ye nuwatulobai meta Yesu hedehedede namwanamwadi ye hedededi udiyedi, ede ye henamai Yesu unai ye wane, "Mose yona laugagayo maudoidi udiyedi meta sahasahana ye baguna ede?" ²⁹ Yesu ye wane, "Teina laugagayo saesaekalilina ede: 'Isalaela tamowaidi, kwa lapulapui! Guiyau yoda Yaubada, iya Guiyau kesega mo. ³⁰ Guiyau yom Yaubada ku gadosisiyei ma nuwam maudoina, ma yaluwam

maudoina, yom nuwanuwatu maudoina unai, yo ma bayaom maudoina.’ *(Dutelonomi 6:4-5)*

Teina ta laugagayo bagubagunana. ³¹ Helabuina ede teina: ‘Kowa helem taumiya tamowaina ku gadosisiyei, doha ku bom ku gadosisiyeigo.’ *(Lewitikasi 19:18)*

Teina laugagayo labui ta se saekalili na kabo hekadi wa.” ³² Na kabo laugagayo taulauhekataena wa ye wane, “Tanuwaga, saha ku hedede wa meta ye dudulai. Ye mamohoikalili meta Yaubada kesega mo, na nige Yaubada hesau, iya ye bom mo Yaubada. ³³ Yaubada bena ta gadosisiyei ma nuwada maudoina, yo ma sonogada maudoina, yo ma bayaoda maudoina. Yo heleda taumiya tamowaina bena ta gadosisiyei, doha ta bom ta gadosisi'uyoida. Teina laugagayo ta se saekalili ede, na kabo kaitalasam gabugabudi yo kaitalasam hekadi.” ³⁴ Yesu ye kita meta tamowai wa ye sibasiba, unai ye wane, “Kowa Yaubada yona basileiya ku hanahanawuiko.” Mulina ne unai nige hesau ye nuwabao bena kalinawai henamai hesau ye henamai'uyo.

Dawida natuna hedehedena
(Mataiyo 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Huya hesau kabo Yesu Numa Tabuna bakubakuna unai ye laulauhekata na ye henamaiyeidi ye wane, “Matawuwuna saha to laugagayo taulauhekataena se hedede bena Keliso meta Dawida natuna? ³⁶ Yaluwa Tabuna yona gigibwali unai Dawida ye hedede ye wane, ‘Guiyau ye hededelau yogu guiyau unai ye wane, “Nimatuutuuguyena ku tuli** ye lau ee kam waiunu ya toledi kaem guninaena na se hemala kaem kabatoledi.” ’ *(Same 110:1)*

** **12:36:** Nimatuutuuguyena ku tuli: Nimatuutuuna unai kabatulina ne meta tamowai saesaedi yodi kabatuli.

³⁷ Dawida Keliso hesana ye katai Guiyau. Na komiu yomi nuwatu saha, idohagi na iya hinage Dawida natuna?” Bodalakilaki wa se lapui meta nuwadi se namwa.

*Yesu laugagayo taulauhekataena ye hededeheyababadi
(Mataiyo 23:1-36, Luka 20:45-47)*

³⁸ Yona lauhekata unai Yesu hinage ye hededelau udiyedi ye wane, “Laugagayo taulauhekataena bena kwa kitanamwanamwaedi. Yodi taitaihile udiyedi se henuwa bena kwama lohalohadi** se luwuidi yo kabalokulukune udiyedi bena tamowai se lautokiyeidi ma hekasisidi, ³⁹ yo hinage sunago yo kabakaikaigogo udiyedi kabatuli namwanamwadi se henuwadi. ⁴⁰ Na kwabukwabuli yodi numa se lupohaidi, yo yodi tapwalolo se helohadi bena kabo tamowai se nokoeidi. Tamowaidiyao ne Yaubada kabo ye hekamkamnakaliliyeidi.”

*Kwabuli dehadehana yona kainauya
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Kabo Yesu ye tuli moni kaba'usa'usa dedekadiwai na ye kaikaikewa na boda se monimonitole. Tamowai monimonidi yodi moni lakilakidi se usaidi kaba'usa'usa wa kalodi udiyedi. ⁴² Na kabo kwabuli dehadehana hesau ye laoma, na pene gagilidi labui ye usaidi. Pene labui wa lakidi meta se gagilikalili. ⁴³ Yesu yona hekahekatao ye yoganedima na ye hededelau udiyedi ye wane, “Ya hed-edemamohoi. Teina kwabuli dehadehana ta kainauya lak-ilakikalilina ye tole, na kabo maudoidi ne. ⁴⁴ Matawuwuna ede siya yodi moni lakilakidi udiyedi na kabo hisa mo se haidi na se toledi, na iya yona deha unai yona moni maudoina kalinawai ye tolehegehe.”

** **12:38:** Kwama lohalohadi meta tamowai saesaedi kabakitalobaidi, na tamowaigaibu nige gonowana kwama lohalohadi se likwadi.

13

*Yesu Numa Tabuna koigwaligwalina ye hededenonohai
(Mataiyo 24:1-2, Luka 21:5-6)*

¹ Yesu maiyana hekahekatao Numa Tabuna unai se pesa, na yona hekahekatao wa hesau ye hededelau Yesu unai ye wane, “Tanuwaga, numa lauyahidi ne wekudi woiyawa'udoidi ne sola ku kitadi yo hinage numa namwamuyomuyoudi ne!”** ² Yesu ye wane, “Teina numa yo woyo lakilakidi maudoidi ta kwa kitadi. Taba nige weku hesau ye kaitalae yona hali weku kewanaena, na maudoidi ne kabo se tatagwaligwali.”

*Tanoubu yona huyagehe hekihekinoina
(Mataiyo 24:3-14, Luka 21:7-19)*

³ Muliyena kabo Olibe koyana unai Yesu maiyana hekahekatao se tutuli na Numa Tabuna se kaikaikewalaei. Na Petelo, Yamesi, Yowane yo Andeleya se bom se laoma Yesu unai na se henamaiyei se wane, ⁴ “Taba yomai ku hedede, teina ginauli ta kaiuyana kabo se tubu, yo hekihekinoidi saha udiyedi bena ka kitalobai meta kabo se masalaha?” ⁵ Yesu ye wane, “Kwa kitakitanamwanamwal Tabu tamowai se lupohaigomiu. ⁶ Tamowai se bado kabo hesaguyena se laoma na se wane, ‘Yau Keliso ede,’ na tamowai gwaudi se lupohaidi. ⁷ Huyana iyala wasadiyao yo hinage iyala wasalupolupodiyao kwa lapuidi, tabu kwa matausi. Teina ginaulidi ta kabo se tubu, na tanoubu ta yona huyagehe meta sola. ⁸ Boda hesau kabo boda hesau se lulululu'uyoidi, basileiya hesau yo basileiya hesau kabo se hai'iyala'uyoidi. Yo mwanikuniku teha udoi udoi

** **13:1:** Numa lauyahidi ne wekudi... ku kitadi: Yesu yona hekahekatao wa Numa Tabuna bakubakuna unai numadi maudoidi se kaikewaidi na se nokokalili. Numadi wa meta weku lakilakidi taditadidi udiyedi se ginaulidi.

udiyedi yo hasahasali hinage. Hekihekinoi ta yodi tubu-tubu meta meta kana kao doha sine diyadiyakana ye hetubu bena ye labalaba. ⁹ Komiu kwa kitakitanamwanamwae-gomiu! Tamowai kabo se laegomiu kabalaulauhetala udiyedi, yo sunago kalodi udiyedi kabo se pidiligomiu. Yau debaguwai kabo se woyalaegomiu kwa tolo tamowai lakilakidiyao yo wasawasa matadiyena, na bena kabo kwa hedehemasalahagau siya kalidiwai. ¹⁰ Na bagubagunana teina wasa namwanamwana ta bena kwa lauguguyaei basileiya maudoidi udiyedi, na kabo tanoubu yona huyagehe. ¹¹ Na huyana se kabihekahinigomiu yo se laegomiu kabalauhetala udiyedi, meta tabu kwa nuwanuwatu kabo hedehedede saha udiyedi kwa hedehedede, na saha Yaubada ye leyawa ne unai kwa hedehedede, matawuwuna komiu taba nige kwa bom yomi nuwanuwatuyena kwa hedehedede, na Yaluwa Tabuna kabo ye hekatagomiu na kwa hedehedede.

¹² Tamowai kabo yona saeya kana ye walohai, yo tama kabo natuna kana ye walohai. Natu kabo se tolo na sinadiyao yo tamadiyao se hewaiunudi na se mosegabaedi tau'unuhemwaloidi udiyedi. ¹³ Tamowai maudoidi kabo se subugomiu yau debaguwai. Na kaiteya ye tolobayao ye lau ee pilipili ne sigadi unai, Yaubada iya kabo ye hemauli.”

Kamkamnalakilaki huyana

(Mataiyo 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Na kabo Yesu ye wane, “Ginauli hesau nuwamata-matausina, iya magai tauheyababana,** kabo kwa kita ye totolo nige yona kabatolo mamohoina unai – kulikuli ta tauhasilina bena ye nuwatulobai! Huyana ne

** **13:14:** Ginauli hesau nuwamatamatausina, iya magai tauheyababana, meta peloweta Daniyela yona kulikuli unai hinage ta lobai (Daniyela 9:27, 11:31, yo 12:11).

unai Yudeya unai taumiya taba se wasabu se lau kuduli udiyedi *se kenowadam*. ¹⁵ Kaiteyana yona numa kewana unai na ye pesadobi bena ye yabubu meta tabu ye mwalaesae numa kalona unai bena gogo hesau ye hai. ¹⁶ Hinage kaiteya yona koya unai ye paipaisowa, tabu ye uyo yona numa unai kana kwama hesabana. ¹⁷ Tenem huyana ne udiyedi taudiyadiyaka yo sinesineo labal-abahauhaudi ya katekamkamnaedi matawuwuna kabo yodi pilipili se lakikalili! ¹⁸ Na taba kwa tapwatap-walolo bena yomi huyawasabu ne tabu huyagwagwama unai. ¹⁹ Matawuwuna tenem mayadaidi ne udiyedi kabo kamkamna lakilakina ye tubu. Yaubada tanoubu yona huyaginaulina wa unai na ye laoma ee teina nige kamkamna hesau doha tenem, yo hinage taba nige ye tubu'uyo. ²⁰ Tenem mayadaidi ne, ena Guiyau nige ye hekubwadi, taba nige tamowai hesau gonowana mauli ye lobai. Na yona kaisunuwa tamowaidi hesabadi kabo huya ne ye hekubwadi. ²¹ Tenem huyana ne unai, ena tamowai hesau ye hededelaowa kalimiuwai ye wane, 'Kwa kaikewa te! Keliso ede teinai!', o 'Kwa kaikewa ne! Keliso ede temenai!', yona hedehedede ne tabu kwa kawakawamamohoyeidi. ²² Matawuwuna ede Keliso lupolupodi yo peloweta lupolupodi kabo se masalahama. Siya kabo hekihkeinoyi yo laulau gigigigibwalidi se ginaulidi na udiyedi bena tamowai se lupohaidi, yo hinage se kaipate bena Yaubada yona kaisunuwa tamowaidi se lupohaidi, iyamo nige gonowadi. ²³ Unai kwa kitakitanamwanamwa! Gin-auli maudoidi ta ya hededenonohaidiko kalimiuwai, unai kwa lapunamwanamwa!"

Keliso yona uyoma

(Mataiyo 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Na kabo Yesu ye wane, “Kamkamnalakilaki mayadaidi ne gehedi ne unai kabo mahana ye wahuwahuhuli, yo waikena taba nige ye dawaya. ²⁵ Galewa kipwaladi kabo se beku, yo galewa ginaulidi maudoidi kabo se tabutabubu. **
²⁶ Na tamowai maudoidi kabo Tau Natuna se kita yada unai ye laoma ma gigibwalina yo ma didigana. ²⁷ Iya yona anelu kabo ye hetamalidi se lau yaumai hasi yodi kabalaoma udiyedi, yo tanoubu yo galewa kadi sigasiga udiyedi kabo yona kaisunuwa tamowaidi se woyagogoidima.”

*Yesu yona huya'uyoma kaiwa unai ye heyaheyasoniyei
 (Mataiyo 24:32-35, Luka 21:29-33)*

²⁸ Na kabo Yesu ye wane, “Kaiwa ** heyaheyasonina hede-hededena ne kwa kitalau unai, kabo ye hekatagomiu. Huyana lagadi ne udiyedi se bwagu, kabo lugudi se laukaladi, meta kwa kabina kwa kata ede yaikini huyana ye hanahanauma. ²⁹ Doha hinage, huyana teina ginauli maudoidi ta kabo kwa kitadi se tubu, kabo kabina kwa kata meta *Tau Natuna* ** ye hanahanaumako, iya ede kawakeda ne unai. ³⁰ Ya hededemamohoi! Teina isi ta taba nige ye gehe ye lau ee teina ginauli maudoidi ta se tubu. ³¹ Galewa yo tanoubu kabo se gehe, na yogu hedehedede ta taba nige se gehe.”

*Bena ta nononoha!
 (Mataiyo 24:36-44)*

** 13:25: Aisaiya 13:10 yo 34:4

** 13:28: Kaiwa ne Yesu ye hedede

meta Dimdim unai hesana se katai fig.

**

** 13:29: Tau Natuna: Teina hedehedede ta nige ye masalaha kalina Giliki unai, na ka kulihemasalaha matawuwuna lausoi 26 unai nuwanuwatu ta unai Yesu ye hedehedede.

³² Na kabo Yesu ye wane, “Mayadaina yo mahanana** ne nige hesau kabina ye kata. Galewa aneludi yo Natuna hinage nige kabina se kata, na Tamana ye bom mo. ³³ Komiu bena kwa kitanamwanamwa yo kwa nonononoha, matawuwuna Yaubada yona kaisunuwa mahanana ne nige kabina kwa kata. ³⁴ Iya ede doha teina: Tamowai hesau yona numa ye laugabaei ye lau magari kedalohaloha unai. Yona heyayai tauhaidi ye toledi yona numa se kitahetete. Hesau to hesau yodi gigibwali yo yodi paisowa ye moseidi, na keda taukitahetetena ye hededelau unai bena ye silasilawa.

³⁵ Unai bena huya maudoina kwa silasilawa, matawuwuna numa tanuwagana yona huya'uyoma nige kabina kwa kata, nuwana kabo meimeilahi, o boniyai duwaduwalina, o pwaole se doudou, o malatomtom gagilina unai. ³⁶ Yona uyoma ne unai tabu bena ye lobaigomiu kwa kenokeno. ³⁷ Hedehedede ta ya hedede kalimiuwai yo tamowai maudoidi udiyedi ya hededelau ya wane, ‘Bena kwa silasilawa yo kwa nonononoha!’ ”

14

*Dius babadadiyao se koitalaliu idohagi bena Yesu se unui
(Mataiyo 26:1-5, Luka 22:1-2, Yowane 11:45-53)*

¹ Mayadai labui mo na kabo Taukiuli** yo Pwalawa Nige Yistina** Henuwaisinidi, na taukaitalasam tauwoyaidi yo laugagayo taulauhekataena keda se wasenei meta kailupo

** **13:32:** Mayadaina yo mahanana: Iya ede tanoubu ta yona huyagehe yo Yesu yona huya'uyoma mayadaina yo mahanana. Lausoiso 29 yo 31 ku hasili. ** **14:1:** Taukiuli Henuwaisinina hededehemasalahana ku hasili Hedehedede Lakilakidi Kabahemasalahadi unai, (↑Taukiuli Henuwaisinina).

** **14:1:** Pwalawa Nige Yistina hededehemasalahana ku hasili Hedehedede Lakilakidi Kabahemasalahadi unai, ↑Pwalawa Nige Yistina Henuwaisinina.

sahasahana unai kabo Yesu se hai bena se unuhemwaloi.
² Na se wane, “Tabu henuwaisini mayadaidi ne udiyedi, madai boda se luluida.”

*Waihiu hesau Yesu ye heyausi Betaniya unai
 (Mataiyo 26:6-13, Yowane 12:1-8)*

³ Tenem huyana ne Yesu Betaniya unai. Simona hesana hesau Taulepela yona numa unai se kaikaigogo. Na waihiu hesau ye laoma yausi panepanena pakuna alabasata** unai se ginauli ye bahei. Yausi panepanena wa nadi** unai se ginauli yo maisana ye lakikalili. Waihiu wa yausi pakuna wa kabo gadona ye kesihai na yausi wa ye ini Yesu kuluna unai. ⁴ Na tamowai hekadi se koipili, unai se gadigadigugu se wane, “Idohagi to yausi ne ye kaiheyai? ⁵ Taba ye lokunei, denali badodi 300** ye haidi, kabo ye mosedi tamowai dehadehadi yodi.” Na waihiu wa se dilai. ⁶ Na Yesu ye wane, “Waihiu me kwa kitagabae! Ye saha to kwa kitaheyababa? Iya laulau namwanamwana ye ginauli kaliguwai. ⁷ Huya badobado tamowai dehadehadi kabo maiyamiu, unai huya hekadi kabo kwa nuwatuidi na kwa kainauyaidi. Na yau, huya badobado taba nige yau maiyamiu. ⁸ Laulau saha gonowana ye ginauli meta ye ginauli, na ye namwa. Taugu ye heyausi meta ye kabinonohaigau yogu huyaboita hesabana. ⁹ Ya hedede-mamohoi: Kaiyaulina maudoina ta unai, ena haedi wasa namwanamwana ta se lauguguyaei, meta waihiu ta saha ye ginauli ta wasana kabo hinage se hedehehedei, iya kabanuwanuwatuina.”

** **14:3:** Alabasata meta weku posiposina yo yogeyogena kana kao ye namwakalili, unai paku gagilidi se tadidi. Tenem paku ne meta maisadi se lakikalili. ** **14:3:** Nadi kaniyona Hedehehede Lakikalidi Kabahemasalahadi unai ku hasili (↑Nadi). ** **14:5:** Denali badodi 300 meta taupaisowa bolimai kesega ye paisowa maisana meta moni lakilakikalilina.

*Yudasi Isakaliyota Yesu kana ye walohai
(Mataiyo 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Na Yudasi Isakaliyota, iya Saudoudoi-labui wa hesau, kabo ye lau taukaitalasam tauwoyaidi udiyedi bena Yesu kana ye walohai. ¹¹ Yona hedehedede se lapui meta se gwauyala, na se hededehesunuma kabo moni se mosei. Unai kabo Yudasi ye hetubu keda ye wase idohagi kabo Yesu ye moselaei kalidiwai.

*Yesu yona hekahekatao Taukiuli kaina se kabinonohai
(Mataiyo 26:17-19, Luka 22:7-14)*

¹² Na kabo Pwalawa Nige Yistina Henuwaisinina mayadaina bagubagunana unai Dius yodi laulau bena Taukiuli mamoenana se kaitalasalameyei, unai Yesu yona hekahekatao se henamaiyei se wane, “Haedi ku henuwagai bena kabo kada Taukiuli kaina ka kabinonohai?” ¹³ Unai yona hekahekatao labui ye hetamalidi se lau Yelusalema, na ye hededelau udiyedi ye wane, “Kwa lau magailaki ne unai, kabo tau hesau kabo kwa lobai, iya waila pakuna ye bahei. Tamowai ne kwa hemuliwatani ¹⁴ ee ye mwalaesae numa hesau unai. Temeta numa ne tanuwagana kabo kwa henamaiyei kwa wane, ‘Tanuwaga taumana dahalana ye henamaiyei bena unai maiyana hekahekatao Taukiuli kaina se kai.’ ¹⁵ Iya kabo numa heisi helabuina unai dahala lakilakina hesau ye hekitagomiu. Dahala ne meta kabatuli yo tebolo udiyedi se kabinonohaiyako. Temenai kada kai kwa kabinonohai.” ¹⁶ Yona hekahekatao wa se lau magari wa unai se lage, na Yesu saha ye hededededi wa meta se lobaidi gonogonowana. Unai kabo Taukiuli kaina se kabinonohai.

*Yesu kana tauwalohai ye hededenonohai
(Mataiyo 26:20-25, Luka 22:21-23, Yowane 13:21-30)*

¹⁷ Meimeilahina ne unai Yesu maiyana Saudoudoi-labui wa se lagelau numa wa unai. ¹⁸ Siya sola ma kaikaidi na Yesu ye hededelau udiyedi ye wane, “Ya hededemamo-hoi kalimiuwai! Luwamiu ta unai hesau maiyagu ka kaikaikesega, iya kabo kagu ye walohai.” ¹⁹ Siya kabo se nuwayababakalili na kesega kesega Yesu se henamaiyei se wane, “Nuwana yau?” ²⁰ Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Iya meta Saudoudoi-labui ta luwamiu ne unai. Tamowaina ede maiyagu kama pwalawa ka hedakwadobiyei gaeba kesega unai. ²¹ Tau Natuna kabo ye boita doha se kuliyako wa. Na yababa mo kabo ye talu Tau Natuna kana tauwalohaina ne unai. Taba ye namwa mo iya tabu se labasi.”

Yesu yona hekahekatao maiyanao yodi kaikaigogo gehegehena

(Mataiyo 26:26-30, Luka 22:15-20, 1 Kolinito 11:23-25)

²² Sola ma kaikaidi na Yesu pwalawa ye hai, Yaubada ye lautokiyei, ** na kabo pwalawa wa ye kihi na ye mosedi yona hekahekatao kalidiwai na ye wane, “Kwa hai na kwa kai! Teina ta yau taugu.” ²³ Na kabo waina kaputina hinage ye hai, Yaubada ye lautokiyei, na ye mosei kalidiwai. Na maudoidi unai se numa. ²⁴ Na Yesu ye wane, “Teina ta yau kwasinagu ye bwalili tamowai maudoidi hesabadi. Kwasi-nagu unai Yaubada yona talam hauhauna ye hemamohoiyei. ²⁵ Ya hededelaowa kalimiuyena: Wine kaniyona masina taba nige ya numa'uyoi ye lau ee Yaubada yona basileiya unai kabo waina hauhauna ya numa'uyoi.”

²⁶ Kabo wanalautoki hesau se wanai, na kabo se dalahai se lau Olibe koyana unai.

** **14:22:** Ye lautokiyei: Kalina Giliki unai hedehedede ta kaniyona hesau meta ye hededehenamwa.

Yesu Petelo yona uhala ye hededenonohai

(Mataiyo 26:31-35, Luka 22:31-34, Yowane 13:36-38)

²⁷ Kabo Yesu ye hededelau yona hekahekatao udiyedi ye wane, “Maudoimiu kabo kwa laugabaegau, matawuwuna Yaubada ye hededeyako Buka Tabuna unai ye wane, ‘Mamoe taukitahetetedi kabo ya unuhemwaloi, na yona mamoe yawoina kabo se wasabugwaligwali.’
(Sakaliya 13:7)

²⁸ Na yogu tolo'uyo mulina ne unai kabo ya bagunaegomiu ya lau Galili.” ²⁹ Na Petelo ye hededelau Yesu unai ye wane, “Nuwana maudoidi kabo se laugabaego, na yau taba nige.” ³⁰ Yesu ye hededelau unai ye wane, “Ya hededemamohoi! Teina boniyai ta unai kabo ku uhalaegau ma haiyona, na kabo pwaole hakiyana ye dou helabuina.” ³¹ Na Petelo ye hedehededebayao ye wane, “Ena yau maiyam kabo ta boita, iyamo taba nige ya uhalaego.” Na yona hekahekatao maudoidi wa yodi hedehedede kesega.

Yesu Getesemani unai ye tapwalolo

(Mataiyo 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Na kabo se lage teha hesau unai hesana ede Getesemani, na Yesu ye hededelau yona hekahekatao udiyedi ye wane, “Teinai kwa babawa, na ya lau ya tapwalolo.” ³³ Na Petelo, Yamesi yo Yowane ye yoganeidi na maiyanao se lau, na kabo ye hetubu ye nuwakamkamna yo nuwana ye dagugu ³⁴ na ye wane, “Nuwagu ta ye kamkamnakalili gonowana kabo unai ya boita. Teinai kwa miyamiya na kwa silasilawa!”

³⁵ Yesu ye tausigilau na ye guliyaboyabomdobi bwatano unai ye talu na ye tapwalolo taba kamkamna mahana ne tabu ye hekalo. ³⁶ Na ye wane, “Aba, ** Tamagu, kowa gonowam ginauli maudoidi ku ginaulidi.

** 14:36: Aba kalina Alamaiki unai ede tamagu (↑Aba).

Teina kamkamna kaputina ta ku laehesuwala. Iyamo yogu nuwanuwatu ta tabu ku ginauli, na kowa yom nuwanuwatu mo ku ginauli.”³⁷ Na kabo Yesu ye uyoma ye lobaidi wa ma kenodi. Na ye hededelau Petelo unai ye wane, “Simona, nige gonowana awa kesega ku silasilawa?³⁸ Kwa silasilawa yo kwa tapwatapwalolo, na taba nige noho kwa hekalo na unai kwa beku. Yaluwamiu ta se talam, na iyamo taumi ta se basabasa.”

³⁹ Yesu kabo ye uyo ye tapwalolo na yona kaibwada wa kesekesegana mo. ⁴⁰ Na ye uyoma ye lobai'uyoidi meta se kenoko, matawuwuna ede kamnadi se yababakalili na nige kabina se kata kabo saha se hedede iya unai. *Kabo Yesu ye uyo ye tapwalolo'uyo.***

⁴¹ Na hehaiyonana unai Yesu ye uyoma na ye hededelau udiyedi ye wane, “Komiu sola kwa kenokeno yo kwa kaikaiyawasi? Nabada! Mahana ye lageko! Tau Natuna kana tauwalohai kabo iya ye mosegabaei yababa tamowaidiyao nimadiyena. ⁴² Kwa tolo na ta lau! Kagu tauwalohai meta ye lageko.”

Yudasi Yesu ye moselae Dius babadadiyao yodi tau'iyala udiyedi

(Mataiyo 26:47-56, Luka 22:47-53, Yowane 18:3-12)

⁴³ Yesu sola ma hedehededena, na Yudasi, iya Saudoudoi-labui wa hesau, ye laoma na bodalakilaki maiyanao. Siya taukaitalasam tauwoyaidi yo laugagayo taulauhekataena yo magai babadadiyao se hetamalidi se lau ma kelekelepadi yo ma kebukebubulidi.

⁴⁴ Bagubaguna tauwalohai wa hekihekinoi ye hedede-hesibasibanonohaidi ye wane, “Tamowai ya simtai ne

** **14:40:** Kabo Yesu ye uyo ye tapwalolo'uyo: Hedehedede ta ka kulitubei matawuwuna kalinadaena ena wasa ta hasili meta taba tamowai yodi kabikabi maudoidi ta hasilihgehedi.

meta iya yomi tamowai. Kwa hai na kwa kitahetete na kwa woyahesuwala.”

⁴⁵ Yudasi kabo ye dudulai ye lau Yesu unai na ye wane, “Tanuwaga!”, na ye simtai. ⁴⁶ Na kabo boda wa Yesu se kabihekahini na se hai. ⁴⁷ Na tamowai hesau Yesu maiyana se totolo wa kelepa ye niusi na ye heguli ede taukaitalasam saesaena yona heyayai tauhaina hesau beyana ye bolihai.

⁴⁸ Yesu ye hededelau boda wa udiyedi ye wane, “Yau doha taukaikaigahu, na kelesigau hesabana kwa laoma meta ma kelekelepamiu yo ma kebukebulimiu? ⁴⁹ Mayadai badobado yau maiyamiu ta miyamiya yo Numa Tabuna bakubakuna unai ya laulauhekata, na nige kwa kabihekahinigau. Na saha se kuliyako Buka Tabuna unai, taba ye laoma ye hemamohoiyei.”

⁵⁰ Na Yesu yona hekahekatao maudoidi wa se laugabaei na se wasabugwaligwali. ⁵¹ Hewali hesau temenai, kaleko maisa lakilakina ye likwa na iya Yesu ye hemuhemuli-watani. Iya hinage bena se kabihekahini, ⁵² na kana kaleko wa nimadiwai se kabikabi, na iya ma taugaibuna ye wasabu.

Sunedeli Yesu se helauhetala

(Mataiyo 26:57-68, Luka 22:54-55,63-71, Yowane 18:13-14,19-21)

⁵³ Na kabo Yesu se woyai se laei taukaitalasam saesaena yona numa unai. Menai taukaitalasam tauwoyaidi, tamowai lakilakidi yo laugagayo taulauhekataena maudoidi se koigogo. ⁵⁴ Boda wa dageladi unai Petelo ye laoma ede ye mwalaesae taukaitalasam saesaena yona numa wa bakubakuna unai. Menai taukaitalasam saesaena yona taupaisowa tamowaidi maiyanao se tuligogoi, na Petelo kaiwa unai ye kaimwaiga.

⁵⁵ Na kabo taukaitalasam tauwoyaidi yo Sunedeli** maudoidi Yesu kana mata se wasenei na bena se un-uhemwaloi. Iyamo nige kana mata saha hesau se lobai.

⁵⁶ Tamowai se bado se hededelupolupo na Yesu se hegilu, na yodi hedehedede wa nige kesega. ⁵⁷ Na kabo hekadi se tolo Yesu kana gilulu se hededelupolupo na se wane, ⁵⁸ “Iya doha teina ye hedede na ka lapui ye wane, ‘Teina Numa Tabuna tamowai nimadiyena se ginauli ta, yau kabo ya koigwaligwali, na mayadai haiyona unai kabo hesau ya hetolo'uyoi, iya nige tamowai nimadiyena se ginauli.’”

⁵⁹ Na iyamo yodi hedehedede wa nige gonogonowadi.

⁶⁰ Na kabo taukaitalasam saesaena wa ye tolo duwaduwalidiwai na Yesu ye henamaiyei ye wane, “Nige gonowana ku hededebui? Teina tamowai ta kam hedehedede maudoidi se hedededi ta mamohoidi o nige?” ⁶¹ Na Yesu ye mwanomwanou na nige saha hesau ye hedede. Taukaitalasam saesaena kabo ye henamai'uyo ye wane, “Kowa Keliso, Saesaekalilina natuna?” ⁶² Kabo Yesu ye hededebui ye wane, “Yau Kelisona ede. Na Tau Natuna kabo kwa kita Gigigigibwalikalilina nimatuutuuna unai ye tutuli yo hinage galewa yadadi udiyedi ye laoma.”

⁶³ Kabo taukaitalasam saesaena wa ye bom kana kwama ye pulisi'uyoi na ye wane, “Taba nige tamowai hesau ta wasenei'uyoi na bena ye hedehedede teina tamowai ta hesabana! ⁶⁴ Yona hededeheyababa kwa lapuidiko. Na yomi hineli doha saha?” Na maudoidi se talam meta iya yababa ye ginauli, unai taba ye boita. ⁶⁵ Na kabo hekadi iya se kaikaisoi yo matana se suma kabo nimadi se nokudi na se biteli na se wane, “Hage, ku hededehemasalaha kaiteya ye biteligo?” Na kabo taukaitalasam saesaena yona taupaisowa Yesu se hai na hinage se biteli.

** 14:55: Sunedeli hededehemasalaha Hedehedede Lakilakidi Kabahe-masalahadi unai ku hasili (↑Sunedeli)

*Petelo Yesu ye uhalaei**(Mataiyo 26:69-75, Luka 22:56-62, Yowane 18:15-18,25-27)*

⁶⁶ Petelo sola numa bakubakuna wa unai na taukaita-lasam saesaena yona heyayai tauhaina waihiuna hesau ye laoma. ⁶⁷ Na Petelo ye kita ye kaikaimwaiga ede ye kitanamwanamwaei na kabo ye hededelau unai ye wane, “Kowa hinage Yesu Nasaleta tamowaina wa maiyam.” ⁶⁸ Na Petelo ye uhala ye wane, “Saha ku hedehegede me nige kalikalili kabina ya kata.” Na kabo ye sigilau gana kawamatana dedekanawai na pwaole hakiyana ye dou. ⁶⁹ Na temenai heyayai tauhaina waihiuna wa ye kita'uyoi ede ye hededelau tautotolo wa udiyedi ye wane, “Teina tamowai ta meta siya kadi kaha hesau.” ⁷⁰ Na iya ye uhala'uyo. Huyakubwakubwa mo kabo tautotolo temenai wa se hededelau unai se wane, “Mamohoi, kowa kadi kaha hesau, matawuwuna kowa Galili tamowaina.”** ⁷¹ Petelo kabo ye bom ye kawagulai'uyoi na ye kaigwala ye wane, “Temeta tamowai me yau nige kabina ya kata.” ⁷² Na kabo pwaole hakiyana ye dou helabuina. Mahanana ne unai Yesu yona hedehegede wa Petelo nuwana ne unai ye sae, doha teina, “Sola nige kamkam hakiyana ye dou helabuina na ma haiyona kabo ku uhalaeigau.” Unai nuwana ye kamkamnalilili na ye doumwalomwaloi.

15*Yesu se hetolo Pilato matana unai**(Mataiyo 27:1-2,11-14, Luka 23:1-5, Yowane 18:28-38)*

¹ Malatomtom gagilina unai kabo taukaita-lasam tauwoyaidi maiyadi tamowai lakilakidi yo laugagayo taulauhekataena yo Sunedeli maudoidi yodi hineli se

**

14:70: kowa Galili tamowaina: Kulikuli beyabeyadi hisa mo lausoi-soi
 70 gehegehena ne se kuli doha teina: kowa Galili tamowaina, yo hinage kalinamiu kesega.

ginauli. Na kabo Yesu nimana se paidi na se woyaei se lau na se moselaei Pilato** unai. ² Pilato Yesu ye henamaiyei ye wane, “Kowa Dius tamowaidi yodi wasawasa?” Yesu ye hededebui ye wane, “Mamohoi, saha ku hedede me iya ede.” ³ Na kabo taukaitalasam tauwoyaidi yodi hedehedede maudoidi udiyedi Yesu se hegilu. ⁴ Unai Pilato Yesu ye henamai'uyoi ye wane, “Kowa nige kalinam? Siya hedehedede udoi'udoi udiyedi se hegilugo.” ⁵ Yesu nige saha hesau ye hedede, unai Pilato ye nokokalili.

Dius se henuwa bena Yesu ye boita

(Mataiyo 27:15-26, Luka 23:13-25, Yowane 18:39—19:16)

⁶ Bolimai badobado Taukiuli Henuwaisinina huyana unai Pilato yona laulau meta taba Dius tamowaidi numatutugudu tamowaina hesau se kaibwadai kabo ye yailigabaei. ⁷ Tenem huyana ne unai taukaiunu hesau hesana Balabasi numatutugudu unai ye miyamiya. Iya ma kana kahao maiyadi gabemani se haikabi, na tamowai hekadi se koihemwaloidi. ⁸ Bodalakilaki se lagegogoi Pilato unai na se kaibwadai bena Taukiuli Henuwaisinina unai na laulau saha ye ginaginauli wa bena ye ginauli. ⁹ Pilato ye henamaiyedi ye wane, “Kwa henuwa bena Dius yodi wasawasa ya yailigabaei kalimiuwai?” ¹⁰ Na ye henamaiyedi, matawuwuna ye nuwatulobaiyako meta taukaitalasam tauwoyaidi Yesu se kaikalomagigiliyei na debanawai se moselaei iya unai. ¹¹ Taukaitalasam tauwoyaidi boda se henuwasaedi na se kaibwada Pilato unai bena Balabasi ye yailigabaei. ¹² Na Pilato ye henamaiyedi ye wane, “Saha kabo ya ginauli Dius yodi wasawasa ta unai?” ¹³ Na se yogasae se wane, “Ku hesatauloyawa!” ¹⁴ Pilato kabo

** **15:1:** Pilato meta Loma yodi gabemani se tole iya Yudeya yodi gabana, na iya Loma tamowaina.

ye henamai'uuyo ye wane, “Matawuwuna saha? Yababa sahasahana ye ginauli?” Siya kabo se yogalakilaki se wane, “Ku hesatauloyawa!” ¹⁵ Pilato ye henuwa bena boda wa ye henuwanamwadi, unai Balabasi ye yailigabaei. Na kabo ye hedede yona iyala tamowaidi Yesu se pidili wipi** unai na mulinaena kabo ye moselaei na se hesataulo.

Yyala tamowaidi Yesu se talatalawasiyei
(Mataiyo 27:27-31, Yowane 19:2-3)

¹⁶ Na kabo iyala tamowaidi Yesu se woyalaei Pilato yona numa bakubakuna unai** na kadi kahao se yoga-gogoidima. ¹⁷ Siya kabo kwama pulupululuna kana kao doha wasawasa kana kwama se baheiyama na Yesu se heluwui na kaiwa gwaligwalina unai peyaula** se hei na se henabai. ¹⁸ Na se laulautokiyei se wane, “Dius yodi wasawasa miyamiyahaina, yauwedo!” ¹⁹ Kuluna ne didiyali unai se pidili yo se kaikaisoi, na se tulibono iya talanuwana ne unai na se talatalawasiyei. ²⁰ Se talawasikaiyawasi kabo kwama pulupululuna wa se haigabaei na kana kwama wa se helikwa'uyoidi. Na kabo se woyalaei Yelusalema dagelanawai bena se hesataulo.

Yesu se hesataulo
(Mataiyo 27:32-44, Luka 23:26-43, Yowane 19:17-27)

²¹ Yelusalema se hetubu bena se laugabaei na tamowai hesau hesana Simona se lobai koya unai ye uyoma. Iya Sailini tamowaina, Alekisenda yo Lupuso tamadi. Iyala tamowaidi wa Simona se lauhelili bena Yesu yona sataulo ye

** **15:15:** Wipi ne meta suisui dahina unai maina se bolidi na siliya yo pawati matamatadiyao se hepatudi maina wa udiyedi na maina gwaudi udiyedi wipi se pai. Na wipina ne unai tamowai se pidili meta ye kamkamnakalili. ** **15:16:** Pilato yona numa bakubakuna meta tau'iyala yodi kabamiya. ** **15:17:** Peyaula meta wasawasa o tamowai lakilakidi kadi hati or kuludi kadi pasa.

bahei. ²² Yesu se woyai se laei teha hesau hesana Golagota, kaniyona ede mwayalu magaina. ²³ Kabo mulo** yo waina se hebwalikesegaidi na se mosei bena ye numa, na ye laukwatakwata. ²⁴ Na kabu se hesataulo. Tauhesataulona wa Yesu yona kaleko se hinelidi na se kaiheyaidi kaiteya kabu yona saha ye hai.

²⁵ Malatomtom awa hehaligigi-hasina unai Yesu se hesataulo. ²⁶ Yodi kabahegiluna hedehedena wa se kuli molumolu** hesau unai na se pawatisae kulubawana wa unai. Kulikuli wa doha teina, “Dius yodi wasawasa.” ²⁷⁻²⁸ Taukaiwahali labui** se hesataulodi iya maiyanao, hesau kahatuna unai na hesau seuseulina unai.** ²⁹ Keda unai tamowai se sae yo se dobi na se hagahagasiyei yo se kulukulukwadei na se wane, “Kamokisa! Kowa bena Numa Tabuna tausokegwaligwalina, na mayadai haiyona unai kabu ku hetolo'uyoi wa! ³⁰ Hage, ku sagu'uyoigo na sataulo me unai ku pesadobima!” ³¹ Yo hinage taukaita-lasam tauwoyaidi yo laugagayo taulauhekataena iya se talatalawasiyei se wane, “Tamowai hekadi ye saguidi, na nige gonowana ye bom ye sagu'uyoi! ³² Ye hedehedede bena iya Keliso yo kita Isalaela yoda wasawasa. Taba sataulo ne unai ye pesadobima, kabu ka kita yo ka kawamamohoiyei.” Tamowai labui maiyanao se hesataulodi wa

** **15:23:** Mulo meta kaiwa hesau masina. Unai yausipanepane se ginauli, yo hinage se hepaisowa kamkamna kabahekaiyawasina mulumulana hesau. ** **15:26:** Molumolu meta Saliba kalinadi, huya bagubagunana unai se hepaisowa. Molumolu meta kaiwa o timba tehana. ** **15:27-28:** Taukaiwahali labui ta yababa saha se ginauli meta nige ye masalaha. Nuwana kedaena tamowai se lauguduguidi na yodi gogo se kaiwahalidi, o nuwana Loma yodi lina se haikawayagalaei. ** **15:27-28:** Kulikuli beyabeyadi hisa mo lausoiso 28 se kuli: Na teina saha se ginauli ta meta peloweta ye kuliyako wa ye wane, “Yodi kabikabina meta doha iya yababa tauginaulina hesau.” (Aisaiya 53:12)

Yesu hinage se haghagasiyei.

Yesu ye boita

(Mataiyo 27:45-56, Luka 23:44-49, Yowane 19:28-30)

³³ Mayamayadailaki unai magai wa maudoina ye masigili ye lau ee meimeilahi awa hehaiyonana unai.

³⁴ Mahanana ne unai Yesu ye yoga ma kalinalakilakina ye wane, “*Eloi, eloi, lama sabatani?*”, kaniyona ede, “Yogu Yaubada, yogu Yaubada, idohagi to ku nuwagabaegau ta?” ³⁵ Na dedekana unai tautotolo hekadi kalinana se lapui ede se wane, “Kwa lapui! Iya Eliya ye yogayoganei.”

³⁶ Kabo tamowai hesau ye heloi ye lau balo ye hedakwa winega unai, na ye paihepatu didiyali unai, na kabo ye helelesae Yesu unai bena ye numa, na ye wane, “Hage ta kita kabo Eliya ye laoma na sataulo unai ye haigabaei.”

³⁷ Yesu ye yoga ma kalinalakilakina, na kabo yawasina ye pito.

³⁸ Tenem mahanana ne unai meta Numa Tabuna woyona kaleko ** ye tapulisilabuiyei kewa unai ye dobi guni.

³⁹ Iyala taubagunaena tamowaina ** Yesu yona sataulo dedekana ne unai ye totolo, na huyana kalinana ye lapui yo ye kita idohagi ye boita meta ye wane, “Mamohoi, teina tamowai ta iya Yaubada natuna!”

⁴⁰ Waiwaihiwo hekadi kedalohawai se kitakitalau. Luwadi ne unai meta Maliya, Magadala waihiuna, yo Maliya Yamesi gagilina maiyana Yose sinadi, yo Salome.

⁴¹ Huyana Yesu Galili unai meta se hemuliwatani yo se kitahetete. Yo sinesineo gwaudi Yesu maiyanao se saema Yelusalema wa, siya hinage temenai.

** **15:38:** Woyona kaleko: Teina woyo kaleko ta tamowai ye guduguidi bena tabu se mwalamwalaesae teha tabukalilina unai. ** **15:39:** Iyala taubagunaena tamowaina meta hinage ta wana, sentuliyo (↑Loma yodi tau'iyala).

Yosepa Yesu ye tole bwayabwaya unai

(Mataiyo 27:57-61, Luka 23:50-56, Yowane 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Yelusalema unai Alimatiya tamowaina hesau hesana Yosepa. Iya Sunedeli kadi boda saesaena hesau yo Yaubada yona basileiya ye nayanayai. Yesu yona huyaboita mayadaina ne meta kabinonoha mayadaina** na mulina ne unai kabo Sabati. Mahana ye duitalu *na sola kabo Sabati hekasisina ye hetubu* na Yosepa ma nuwabayaona ye lau Pilato unai na Yesu tauna ye kaib-wadai. ⁴⁴ Yesu yona boita wa wasana Pilato ye lapui meta ye siliyata na nige ye kawamamohoi. Unai iyala taubagunaena tamowaina wa ye yoganei na ye henamaiyei. ⁴⁵ Pilato hedehedede wa ye lapui meta mamohoi, unai Yesu tauna ye talamgabaei kabo Yosepa ye hai.

⁴⁶ Yosepa kabo kaleko maisana lakilakina ye hemaisa na kabo ye lau Yesu tauna ye taluhidobiyei na kaleko wa unai ye suma, na ye tole bwayabwaya** unai. Na kabo weku lakilakina ye builae bwayabwaya duhana wa ye buigudui. ⁴⁷ Maliya Magadala waihiuna maiyana Maliya Yose sinana se kita haedi Yosepa Yesu tauna ye tole.

16

Yaubada Yesu ye hetolo'uyoi

(Mataiyo 28:1-8, Luka 24:1-12, Yowane 20:1-10)

** **15:42-43:** Kabinonoha mayadaina unai meta Dius se kabinonoha Sabati hesabana. Dius yodi Sabati meta Palaide meimeilahina mahana yona huyadui unai ye hetubu na ye lau ee Satade meimeilahina mahana yona huyadui ne unai. Na tenem Sabati ne meta Sabati saesaena, matawuwuna Taukiuli Henuwaisinina mayadaina. Unai Palaide ne unai Dius se kabinonoha henuwaisini ne hesabana. ** **15:46:** Bwayabwaya: Isalaela unai yodi bwayabwaya meta weku duhadi se tadidi.

¹ Sabati mayadaina gehena** unai Maliya Magadala waihiuna, Maliya Yamesi sinana, yo Salome se lau yausi panepanedi se hemaisadi bena kabo Yesu se heyausi. ² Sabati hauhauna ne mayadaina bagubagunana unai, malatomtomna mahana ye dalasae kabo se dalahai se lau Yesu bwayabwayana unai. ³ Na se bom se henahenamai'uyoidi se wane, “Bwayabwaya kawamatana unai kabaguduna wekuna wa kabo kaiteya ye buigabaei?” ⁴ Na bwayabwaya wa unai se lage na se kitalau ede bwayabwaya guduna weku lakilakina wa se kita meta kawamata wa dedekanawai. ⁵ Na kabo se lusae bwayabwaya kalona wa unai na hewali hesau se kita meta se matausi. Kana kwama posiposina na ye tutuli tehakahakahatu unai. ⁶ Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Tabu kwa matausi! Yesu Nasaleta tamowaina se hesatauloyako wa kwa wasewasenei. Yaubada ye hetolo'uyoiyako. Sola kabatolena wa kwa kita, iya nige inai. ⁷ Na kwa lau yona hekahekatao yo Petelo yodi kwa hedehedede kwa wane, ‘Yesu kabo ye baguna ye lau Galili. Temenai kabo iya kwa kita doha ye hededenonohaiyako.’ ” ⁸ Waiwaihiuwo wa se matausikalili yo se tabutabubu, unai bwayabwaya wa se pesagabae na se wasabu se lau. Na nige tamowai hesau yona se hedehedede, matawuwuna ede se matausikalili.**

*Yesu ye taumasalaha Maliya Magadala waihiuna unai
(Yowane 20:11-18)*

⁹ Sabati wa mayadaina bagubagunana malatomtom gagilina unai Yesu ye tolo'uyo na ye taumasalahabaguna Maliya Magadala waihiuna unai. Nabada wa unai yaluwa

** **16:1:** Sabati mayadaina gehena meta Satade meimeilahina mahana yona huyadui unai. ** **16:8:** Kulikuli beyabeyadi hekadi lausoisoi 8 unai se kaiyawasi na lausoisoi 9 ye lau 20 nige se kulidi.

yabayababadi haligigi-labui Yesu ye hededehepesadi waihiuna ne unai.

¹⁰ Maliya kabo ye lau Yesu yona hekahekatao wa yodi ye hedehedede. Siya meta sola ma nuwadubudi yo ma doudoudi. ¹¹ Na wasa wa se lapui meta Yesu ye tolo'uyoko ye mauli na Maliya Yesu ye kitayako, na iyamo nige se kawamamohoiyei.

*Yesu ye taumasalaha tauhemuliwatanina labui udiyedi
(Luka 24:13-35)*

¹² Na kabo Yesu kana kao udoi unai ye taumasalaha tauhemuliwatanina labui udiyedi huyana se laulau magari hesau unai. ¹³ Siya kabo se uyo Yelusalema unai kadi kahao yodi se hedehedede, na hinage nige se kawamamohiyedi.

Yesu ye taumasalaha yona hekahekatao wa udiyedi na yodi paisowa ye mosedi

(Mataiyo 28:16-20, Luka 24:36-49, Yowane 20:19-29)

¹⁴ Na huyana Saudoudoi-kesega wa ma kaikaidi kabo Yesu ye taumasalaha udiyedi. Na ye dilaidi, matawuwuna se nuwakwailolo yo nige se kawamamohoi taukitana wa udiyedi. ¹⁵ Na ye hededelau udiyedi ye wane, “Kwa lau magari maudoidi kaiyaulina ta unai na wasa namwanamwana kwa lauguguyaei tamowai maudoidi kailidiwai. ¹⁶ Kaiteya ye kawamamohoiyeigau yo babatiso ye hai, Yaubada kabo iya ye hemaui. Na kaiteya nige ye kawamamohoiyeigau, Yaubada kabo ye hekamkamna. ¹⁷ Taukawamamohoiyeigau ne kabo teina laulau ta se ginaulidi Yaubada yona gigibwali unai: Yau hesaguwai kabo yaluwa yabayababadi se hededehepesadi tamowai udiyedi. Yo kalina hekadi nige kabidi se kata kabo udiyedi se hedehedede. ¹⁸ Siya kabo mwata kaikaikalasidi nimadi udiyedi se haidi, yo ena kaikailewa se numa, taba nige

se boita. Yo ena nimadi se tolesaedi taukasikasiyebwa udiyedi, kabo se namwanamwa.”

Yaubada Yesu ye hai ye sae galewa

(Luka 24:50-53)

¹⁹ Guiyau Yesu yona hedehedede gehena unai meta kabo Yaubada iya ye hai ye saei galewa. Temenai Yaubada nimatuutuuna unai ye tuli.

²⁰ Yesu yona hekahekatao kabo se lau magai maudoidi se tauhetakikilidi na se lauguguya tamowai maudoidi kalidiwai. Na Guiyau maiyadi, yo yodi lauguguya ye hemamohoiyedi laulau gigigibwalidi udiyedi.

Yaubada wasana: Buka Hauhauna tupwana
The Message about God: The New Testament in the Saliba
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Saliba long Niugini

copyright © 2007, 2013, 2017, 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saliba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 14 Jul 2021

a38b418f-b400-5c73-b231-ea8af9b0924a